

ДЗЕЙНАСЦЬ „ЗМАГАННЯ"

СУЧАСНЫЯ СІРОТЫ!

JESIENNY PAN

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 3 (516) ГОД XI 16 СТУДЗЕНЯ 1966 г. ЦАНА 60 гр.

Горад мой, шчаснай парою
расцеш ты,
умаяны ў зелень вясною
увесь ты.

О, колькі ўкласці працы стараннай
трэба,
каб залячыць тваю кожную рану
кавалкам хлеба.

Кавалкам хлеба, ад вуснаўаднятым
з ахвотай,
каб харасто было больш багатым,
як наша работа.

Уладзіслаў Бранеўскі

ГОД ДОБРЫХ СПАДЗЯВАННЯЎ

У апошніх днях мінулага года радныя Ваяводскай рады нарадовай сабраліся ў Беластоку на чарговую чацвёртую сваю сесію Найважнейшай справай, якую прышлося вырашыць прадстаўнікам беластоцкай грамадскасці, з'яўляецца б'юджэт ваяводства на 1966 год.

Бюджэт — гэта сімфонія лікаў. Яны акрэсліваюць мэты і намаганні нашых імкненняў, яны даюць вобраз заможнасці і гаспадарчых магчымасцей Беласточчыны. У бюджэце лікі ўзаемна зазубляюцца як шасцярні ў машыне Жыццё тут пералічана на залатоўкі, гектары і кілаграмы. І сапраўды цяжка пазбегнуць лікаў хаця яны мучаць памяць і не доўга застаюцца ў яе гасцях.

Беласточчына — гэта хлебаробніцкі басейн. Сельская гаспадарка ў нас заўсёды ставіцца на першым месцы. Пасля чарговых худых гадоў мінулы год быў для сялян годам тлустым. Вядома вось, што прырост агульнай сельскагаспадарчай прадукцыі ў гэтым годзе дасягнуў амаль 13 працэнтаў. Такога прыбытку за адзін год даўно ўжо не наглядалася.

Што гэта абазначае?

Хопіць толькі ведаць, што на працягу цэлай пяцігодкі, якую завяршыў мінулы год, прырост агульнай сельскагаспадарчай прадукцыі склаў у нас усяго ледзь 15 з палавінай працэнтаў.

Але гэта таксама сухі бюджэтны сказ, які не рысуе нейкага яркага малюнку. Прашу тады ўявіць дадатковыя тысячы тон усялякага збожжа, бульбы і буракоў, аграмадныя чароды кароў і свіней, цэлае возера малака, пpасторныя плошчы лугоў, на якіх не палохае ўжо дрыгва, новыя агранамоўкі, грукатню трактараў і другіх машын, прыгажосць свежа пабудаваных сялянскіх дамоў, хлявоў і клуняў, электрычнае святло ў многіх вёсках... Рэестр можна прадаўжаць успамінаючы пра цэмент і штучныя ўгнаенні, пра вопратку і мэблю, пра радыёпрыёмнікі і тэлевізары, пра матацыклы і... усяго не ўспомніш. Дастаткова аднак ужо таго, каб неяк растлумачыць, што змяшчаецца ў сухіх працэнтах.

Дык як, цешыцца?

Так, але не надта ж. На пачатку толькі што закончанай пяцігодкі планавалі для гаспадароў нашага ваяводства, што даб'юцца яны прыросту прадукцыі ў звыш 25%. Цяпер кіраўнікі сельскай гаспадаркі

(Працяг на стар. 2)

Варшава ноччу.

Прыяцелі Белавежы

У белавежскім батанічным парку зямля пацята равамі, рэдкія рабочыя задуменна стаяць над імі Па кладцы праходжу ў дырэкцыю. Шукаю прыяцеляў Белавежы, якія штотыдня шлюць весткі, запрашаючыя прыехаць да іх.

На дзвярах урэшце прозвішча, якое мне трэба: Януш Фаліньскі — адюнкт. Ён кіраўнік геабатанічнай станцыі Варшаўскага універсітэта. 7 год таму пачаў сваю працу ў Белавежы, а зараз з'яўляецца старшынёй Таварыства прыяцеляў Белавежы. Заснавальнікі, да якіх яшчэ залічым мгра інж. Аколува, — кусташа музея, мгра Альшэўскага, кіраўніка школы — Касцялецкую, кіраўніка Дома дзіцяці — Кустраня, рашылі, што найлепш будзе якраз Таварыства п р ы я ц е л я ў, бо прыяцель вялікае слова. Заданне вызначылі сабе: расказваць аб пушчы, разам з людзьмі яе, вёскамі, гаспадаркай. Не толькі расказваць, але і актывізаваць асяроддзе. Лекцыі, спатканні, фільмы, кірмашы, выстаўкі — формы, якія ўжо ўведзены як пастаянная і сістэматычная праца прыяцеляў Белавежы.

Аб выстаўцы «Паўвеку Белавежы на паштоўках» пачула, што сабралі тых паштовак 200 штук. Ад часоў царскіх (яшчэ палац, яшчэ рампа — здымкі ад Левана Семянюка з Белавежы), і ад розных людзей - калекцыянераў. Адным з найбольшых аказаўся Чэслаў Аколуў, які пушчу мае на паштоўках, але таксама і ў сэрцы. Аб пушчы прыводзіць лікі факты вучоных і эканамістаў з усяго свету. Душагрэйка хавае яго ад холаду, які пануе ў Белавежскім музеі, і яго кіраўнік можа толькі ўздыхаць па цяпла, хоць і на гэта не заўсёды ёсць час.

(Працяг на стар. 4)

МАКСІМ ТАНК — СТАРШЫНЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Вядомы беларускі пісьменнік Максім Танк выбраны старшынёю Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Законы і пастановы апошняй сесіі Вярхоўнага Савета БССР датычылі развіцця народнай гаспадаркі Беларусі, а таксама ўведзена шмат персанальных змен на кіруючых пасадах. М. ін. міністрам фінансаў Беларускай ССР назначаны Баляслаў Шаціла.

ПЛЕНУМ ЦК

Адбыўся пленум ЦК Камуністычнай партыі Беларусі, прысвечаны абмеркаванню задач на 1966-ы сельскагаспадарчы год. У дыскусіі ў час пленума выступалі, між іншымі, В. Мікуліч — першы сакратар Брэсцкага абкома КПБ. Н. Малочка — старшыня выканкома Гродзенскага абласнога Савета дэпутатаў працоўных.

СВЯТА БЕЛАРУСКАГА РАДЫЁ І ТЭЛЕВІЗІІ

У Мінску адбылася ўрачыстасць прысвечаная 40-годдзю Беларускага радыё і 10-годдзю Беларускай тэлевізіі. Ва ўрачыстасці ўдзельнічалі сакратары ЦК Кампартыі Беларусі, міністры, пісьменнікі, дэлегацыі іншых рэспублік.

Сорак адна асоба адзначана высокімі дзяржаўнымі ўзнагародамі за заслугі ў развіцці Беларускага радыё і тэлевізіі.

УЗНАГАРОДЫ

Высокія дзяржаўныя ўзнагароды Беларускай ССР атрымалі: група спартсменаў беларускай футбольнай каманды «Дынама», рэкардсмен свету ў кулявой стральбе В. Пархімовіч і інш.

ДЗІЦЯЧЫ СТАДЫЁН - ШКОЛА

У Мінску будуюць, так званую, рэспубліканскую дзіцячую спартыўную школу. Зойме яна каля 5 гектараў. Тут будзе пабудавана шмат адкрытых і крытых аб'ектаў для практыкавання важнейшых відаў спорту.

«МАЛАДНЯК»

Ілюстраваны літаратурны дадатак да насценгазеты «Слова філолага» пад назваю «Маладняк» пачалі выпускаць студэнты - філолагі БДУ імя Ул. Леніна.

На здымку: у кафэ «Бярозка» ў Мінску. Тут вельмі прыемная мэбля, дэкарацыя. (СЯ)

Год добрых спадзяванняў

(Працяг са стар. 1)

ў ваяводстве раскладаюць рукі і гавораць: не змаглі, перашкодзілі аб'ектыўныя цяжкасці.

Не пярэчу. Аб'ектыўныя цяжкасці былі. Сельская гаспадарка — гэта фабрыка без даходу. Яе вытворчасць усё яшчэ непасрэдна залежыць ад капрызаў прыроды. Але аб'ектыўныя цяжкасці гэта чарадзейскае слова, якое прыкрывае таксама негаспадарлівасць і мядзвежую паваротлівасць — так многіх сялян, як і многіх кіраўнікоў сельскай гаспадаркі.

Вялікі шанц для хлебароба — кантрактацыя. На ліхіх землях Беласточчыны многа не зваюеш, але жыта і ячмень можна амаль усюды. Кантрактацыя гэтых культур высока аплочваецца сялянам. У ваяводстве прадбачылі, што сяляне ў гэтым годзе закантрактуюць звыш 50 тыс. гектараў гэтых раслін. Дагэтуль, на жаль, знайшлося вельмі мала адважных. Адважных? Не! Разважлівых, якія ўпору падлічылі карысці. Вось менавіта — сяляне замала ў нас яшчэ лічаць.

Колькі ж было крыку: давайце штучныя ўгнаенні! Цяпер яны ёсць. Ваяводскія ўлады вымалілі дадатковыя прыдзелы, сельскагаспадарчыя банкі і ашчадна - пазыкавыя касы не шкадуюць крэдытаў на іх пакупку, а штучныя ўгнаенні ляжаць на складах, займаюць месца патрэбнае, для прыкладу, на збожжа, растуць рэманенты і можа дайсці да таго, што Міністэрства сельскай гаспадаркі абрэжа наступным разам прыдзелы, сцвярджаючы цалкам слушна: у вас штучных угнаенняў не купляюць, значыць яны вам непатрэбны.

А гэта няпраўда! Штучныя ўгнаенні неабходны не толькі на палях, але і на лугах. Меліярацыя сенажацяў паглынае штогод сотні мільёнаў злотых. Асушаць дрыгву, заруць мох, пасеюць высакаякасную траву і на гэтым часта канец. Сенажаць зноў дзічэе. Каб да гэтага не дапусціць, неабходна пастаянна яе дагледаць і ўгнойваць.

Нягледзячы на гэтыя адмоўныя з'явы сялянам належыцца шчырая падзяка за іх працу ў мінулым годзе. Дабіліся яны ўраджаю ў звыш 16 цэнтнераў з аднаго гектара чатырох збожжавых культур, добра даглядалі бульбу і цукровыя буракі. Такога ўраджаю дагэтуль яшчэ не было.

Добрыя гаспадарчыя вынікі мінулага года ствараюць спрыяльныя ўмовы для гаспадарчых дасягненняў у гэтым 1966 годзе. Гэты год асабліва важны. Ён з'яўляецца першым годам чарговай пяцігодкі, стварае для яе грунт добрага старту.

Бюджэт на 1966 год складае суму амаль 3 мільярдаў злотых. На працягу мінулага года пабагацелі мы на звыш 124 мільёны злотых. На патрэбы сельскай гаспадаркі ваяводская рада адводзіць 955 мільёнаў злотых. Многа, бо на звыж 40% больш чымсці ў мінулым годзе. Але гэта не ўсё. Грошы для сялян знаходзяцца ў сельскагаспадарчых банках, чакае на выкарыстанне фонд развіцця сельскай гаспадаркі, з дапамогай сялянам спяшыць ПЗУ. Разам у 1966 годзе назбіраецца аж 2 мільярды 357 мільёнаў злотых, якія маюць напоўніць жывой крывёю жылы беластоцкіх гаспадарак.

Прадбачваецца, што асноўныя намаганні будуць накіраваны на захаванне поўнай раўнавагі між развіццём раслінная і жывёлагадоўчай прадукцыі. Агульныя задачы ў 1966 годзе застаюцца аднак больш-менш на ўзроўні мінулага года. У плане на першае месца вылучаецца дапамога ПГР-ам, дрынаж палёў, меліярацыя і загаспадараванне сенажацяў, электрыфікацыя вёсак і механізацыя апрацоўкі зямлі. На канец гэтага года палі Беласточчыны мае араць аж 1329 трактараў. Адзін трактар, калі браць статыстычна, прыпадзе на тры вёскі,

Будзе гэта год добрых спадзяванняў.

ВІКТАР РУДЧЫК

P.S. Бюджэт характарызуе ўсе галіны гаспадарчага жыцця ваяводства. У сваіх заўвагах я свядома абмежаваўся толькі да некаторых праблем сельскай гаспадаркі. Пра другія справы будзем пісаць у чарговых нумарах нашага тыднёвіка. Добра ж ведаць, чым мы багаты.

Грамадскі апякун

Мы прывыклі цаніць людзей паводле іх высокай і «важнай» функцыі. Але ёсць у нас грамадскія дзеячы, якія вядуць надта гуманную, надта людскую працу. Маю на думцы апеку над людзьмі, якія засталіся без радні, або радня іх пакінула, людзі якія часта без нашай дапамогі не змаглі б сабе даць рады ў жыцці.

Адным з іх у Бельскім павеце з'яўляецца Ул. Антанюк, настаўнік з Дзянісак. У яго пад апекаю ў мінулым годзе было 5 чалавек. Большасць з іх гэта людзі старэйшага ўзросту, хворыя і адзінокія. Вельмі часта трэба задбаць, каб ім прызналі пачкі з ядою або адзеннем. Калі ёсць патрэба, дык задбаць каб адвезці гэтага чалавека ў бальніцу, запоўніць адпаведныя паперы і т. д. Дзякуючы грамадскаму апекуну пабываў у санаторыі і вылячыўся ад туберкулёза Мікалай А. Зараз ён працуе самастойна на гаспадарцы.

Вось праца, якую мала хто бачыць, але цаніць павінны ўсе. (ак)

Дзейнасць Беларускага сялянска-работніцкага

ГЕНРЫК МАЕЦКІ

Міма роспуску ў 1927 годзе Беларускай сялянска-работніцкай Грамады, рэвалюцыйная дзейнасць на беларускай вёсцы не зменшылася. Былыя члены Грамады, не зважаючы на тэрар з боку санацыйных улад, не адмовіліся ад палітычнай дзейнасці. У выбарах у тэрэновае самакіраванне, якія адбыліся ў чэрвені 1927 года, жыхары шматлікіх гмін супольна галасавалі на людзей, якія сваёю дзейнасцю звязаны былі з Грамадою. Адміністрацыйныя ўлады з непакоем сцвярджалі ў сваіх справаздачах, што ў Беластоцкім, Гродзенскім і Ваўкавыскім паветах у гмінныя рады (між іншым у Гарадку, Міхалове, Харошчы, Юхнаўцу, Заблудаве, Ялоўцы і г. д.) увайшлі былыя дзеячы Грамады[1]). У Ваўкавыскім павеце адміністрацыйныя ўлады запісалі факт вядзення палітычнай дзейнасці праз гурткі аб'яўленай паза законам Грамады[2]).

Дзеячы Грамады пранікалі ў легальныя грамадскія арганізацыі і прабавалі накіраваць іх на рэвалюцыйны шлях барацьбы з санацыйным рэжымам.

На акруговым з'ездзе прадстаўнікоў гурткоў Таварыства беларускай школы ў Гродне дня 14. XI. 1928 года прынята рэзалюцыю, якая асуджала дзейнасць Радаслава Астроўскага і тых беларускіх палітыкаў, якія пайшлі на пагадненне з санацыяй. Дэлегаты злажылі пашану зняволеным паслам Грамады. У прынятай на з'ездзе рэзалюцыі пісала, між іншым: «Сабраныя выказваюць пагарду здраднікам беларускай ідэі, адначасова выказваючы пашану сапраўдным змагарам беларускай справы, зняволеным беларускім паслам і Беларускаму пасольскаму клубу, які змагаецца на тэрыторыі сейма за беларускія справы і патрабуючы адкрыцця дзяржаўных беларускіх школ»[3]).

У другой рэзалюцыі ўдзельнікі сходу салідарызаваліся з бастуючымі тэкстыльшчыкамі Лодзі.

Адміністрацыйныя ўлады ў сваёй справаздачы сцвердзілі, што Таварыства беларускай школы выразна пераходзіць на шлях палітычнай дзейнасці, што супярэчыць прадпасылкам статута гэтай арганізацыі. Не заўважалі яны, аднак, таго факту, што нацыяналістычная палітыка санацыйнага ўрада ў галіне асветы і культуры спіхае беларускіх дзеячаў, неаднойчы нават з памяркоўнымі поглядамі, на шлях рэвалюцыйнай барацьбы.

У выбарах у заканадаўчы сейм у 1928 годзе ў выбарчых акругах № 5 (Беласток, Саколка, Ваўкавыск) і № 6 (Гродна, Сувалкі і Аўгустаў) унесены былі спіскі Беларускага сялянска - работніцкага з'яднання. Спіскі кандыдатаў у паслы адкрывалі рэвалюцыйныя дзеячы Грамады: Браніслаў Тарашкевіч і Пётр Мятла. Абодва ўнесеныя спіскі быліануляванымі санацыйнымі ўладамі[4]).

У выніку выбараў у 1929 годзе ў сейме паўстаў Беларускі сялянска - работніцкі пасольскі клуб «Змаганне». Паміж клубам «Змаганне» а Грамадою існуе не толькі ідэалагічная сувязь, але таксама і асабовая. Большасць дзеячаў «Змагання», між іншым Ігнат Дварчанін, выйшлі з радоў Грамады. Паслы «Змагання» ўтрымлівалі сувязь з выбаршчыкамі за пасрэдніцтвам павятовых сакратарыятаў клуба. Дзейнасць рэвалюцыйных паслоў «Змагання» станавілася ўсё больш цяжэйшай ва ўмовах наступаючай пасля майскага перавароту фашызацыі палітычнага жыцця краіны. Паслы «Змагання» часта былі пазбаўлены права арганізаваць пасольскія мітынгі, хаця паслам з іншых партый улады не ставілі больш сур'ёзных перашкод. Усё ж такі на тэрыторыі Беласточчыны адбылося шэраг пасольскіх мітынгаў «Змагання». Гэтыя мітынгі адыгрывалі агромную ролю ў прапагандванні рэвалюцыйных лозунгаў. Пасля аб'яўлення па-за законам Грамады і Незалежнай сялянскай партыі, «Змаганне» было побач з ППС-Левіцы адзінаю арганізацыяй, якая магла, нягледзячы на перашкоды, якія ставілі адміністрацыйныя ўлады, весці легальную дзейнасць.

Адміністрацыйныя ўлады зрабілі справаздачу з пасольскага мітынгу Ігната Дварчаніна і Язэпа Гаўрыліка, які адбыўся 8 студзеня 1929 года ў Гарадку. Паслы гаварылі аб цяжкай долі беларускага народа, аб прыгнёце санацыйнага ўрада і г. д. Пасол Дварчанін падаў сабраным праект рэзалюцыі наступнага зместу:

«Патрабуем падзялення памешчыцкай зямлі паміж малазямельных беларускіх сялян без выкупу. Патрабуем 8-гадзіннага дня працы, патрабуем звальнення ўсіх палітычных вязняў, патрабуем адкрыцця зачыненых беларускіх школ, патрабуем не перашкаджаць дзейнасці Таварыства беларускай школы. Кляймуем з пагардаю і адкідаем здраднікаў беларускай справы — прымірэнцаў: Астроўскага і Станкевіча»[5]).

Рэзалюцыя была прынята аднагалосна. Дварчанін пачаў спяваць беларускі гімн: «Ад веку мы спалі...», які падхапілі сабраныя і даспявалі яго да канца. На мітынгу было прысутных каля 300 чалавек[6]).

9 кастрычніка 1929 года ў Орлі ў Бельскім павеце адбыліся два пасольскія мітынгі: ППС — Станіслава Дзюбуа і «Змагання» — Флегонта Валынца і Яна Грэцкага. Першым адбыўся пасольскі мітынг Дзюбуа, які сабраў каля 100 чалавек. Сабраным, відаць, больш падабаліся моцныя, поўныя рэвалюцыйнага запалу выступленні беларускіх паслоў, чым спакойныя, утрыманыя ў рамах афіцыйнай палітыкі ППС выступленні

СУЧАСНЫЯ СІРОТЫ

Сям'я, дзіця, школа. Бяздонная крыніца дыскусій. Амаль штодзень чуем пра гэта размовы, спрэчкі, вывады. Зразумела, дзеці і школа — гэта як бы адно, а сям'я — гэта другі свет. Тут бацькі. Бацькі!

А што, калі няма бацькоў? Або калі яны фармальна ёсць, але для дзіцяці іх няма? Адсюль пачынаюцца розныя ўскладненні ў жыцці малога чалавека. Яны застаюцца часта ўнутры яго маладой, чыстай, нескрыўленай душы.

У многіх выпадках з дапамогай гэтым дзецям і сем'ям прыходзяць розныя ўстановы і арганізацыі (Аддзелы асветы, Чырвоны Крыж, Камітэты грамадскай дапамогі, ТПД).

Кончыўся даўно перыяд масавасці сірот, чым характарызаваліся пасляваенныя часы. Дамы дзіцяці апусташэлі ўжо ад сірот, якіх бацькі загінулі на вайне, або ў барацьбе з бандамі. Штопраўда Аддзелы асветы маюць у сябе на эвідэнцыі дзеці-сіроты, якіх бацькі паўміралі ў мірны час. Лёс гэтых дзяцей амаль нескладаны. Маюць яны пераважна дасканалых апекуноў, якімі з'яўляюцца бабкі, цёткі, дзядзькі, а нават чужыя сем'і. Выхаваўчая атмасфера тут як найбольш спрыяльная. Найважнейшае, што яны тут маюць сямейнае цяпло і апеку.

На гэтым вельмі залежыць дзяржаве і грамадству, таму што ніякі Дом дзіцяці не створыць такой атмасферы сямейнага жыцця, як **натуральная сям'я.**

Дзядзька Р. з Кашалёў забраў сваіх унукаў з Дома дзіцяці з Белавежы:

— Пака я жыву і старая, — гаворыць, — дык на хлеб ім запрацуем, а мо і дзяржава дасць якую «дапамогу».

Дзеці пачалі жыць у **сваёй сям'і.** Хадзілі да Дубяжына ў школу, прыганялі ў вольны час каровы, разам хлёпталі боршч навараны бабкай, варочаўшыся позна — у снягу са школы — па-дзіцячаму тлумачыліся, чаму так сталася. Калі будзіла іх, дык бабка, а не якісьці званок Дома дзіцяці. Значыць, усё ішло ў сваёй сям'і.

Р. узяў на сябе сур'ёзныя абавязкі. Абавязкі не толькі маральнага характару, але і матэрыяльнага. Кожнаму вядома, што сёння выхоўваць і вучыць дзіця — гэта каштуе, а тым больш выхаваць і вучыць дзяцей ва ўзросце Р., якому каля 70-ці год. Яшчэ трэба сказаць, што Р. мог бы не браць унукаў з Дома дзіцяці, таму што яны былі сюды адданы на кошт дзяржавы. А ўсё ж такі вялікая чалавечнасць перамагла.

Безумоўна, Р. у нялёгка спраўляцца з дзецьмі, гады робяць сваё, а і дзеці пайшлі вучыцца ў горад. У горадзе, вядома, і апрануць трэба лепш, і заплаціць за кватэру і даць на ўсе патрэбныя складчыны.

— Яны ж хаця і сіроты, — гаворыць Р., — але не дазволю, каб гэта адчулі.

А з дзяржавы Р. атрымоўвае на двое дзяцей аж... 864 зл. у год. Ці сапраўды такая танная праца над выхаваннем і ўтрымоўваннем дзяцей? Хіба не. У Доме дзіцяці кошт утрымання аднаго дзіцяці ў нашым ваяводстве выносіць 12 000 злотых у год. Значыць за тое, што Р., забраўшы дзеці, стварыў ім сямейныя ўмовы, аблягчыў на два месяцы дом дзіцяці, а бюджэт дзяржавы на 24 тысячы злотых, можа атрымаць толькі 864 зл. Ці гэта не абсурд?

У пачатку навучальнага года 1965/66 з трох паветаў у Белавежскі Дом дзіцяці накіравана 8-ра дзяцей. Гаворыце мала? Безумоўна, сюды пападаюць толькі «шчасліўцы». Нават Куратарыум выдаў загад, што перш за ўсё трэба сюды прымаць дзяцей, якія накіраваны прыгаворам суда. Але здаецца і для гэтых не заўсёды ёсць месцы. Чацвёра іх з Гайнаўскага павета, гэта дзеці з сем'яў маральна небяспечных. Гэта «сіроты», якія па сутнасці маюць бацькоў. Напрыклад, дваіх з іх маці ўжо два разы карала «калегіюм» за авантуры і прытрымоўванне мужчын, п'янства.

Вось для гэтых дзяцей найбольш патрэбныя месцы ў Доме дзіцяці. Тут адзіны выхад ратавання іхняй чалавечнасці. Але з другога боку трэба зрабіць усё, каб бацькі пакрывалі поўную адплатнасць за знаходжанне дзіцяці ў дзяржаўным доме.

Сучаснае «сіроцтва» дзяцей своеасаблівае і патрабуючае з года ў год усё больш увагі. Што павялічваецца колькасць «сірот», якія маюць абодвух бацькоў, не толькі звязана з дэмаралізацыяй аднаго або абодвух бацькоў. Дваццаты век з'яўляецца векам свабоды не толькі палітычнай, але і асабістай. Назіраем многія выпадкі ў горадзе і на вёсцы, калі маладажоны разыходзяцца, бо адкрылі, што «недапасаваліся», калі ўжо ў хаце паявілася дзіця. Можна і трэба за гэта абвінавачваць маладых людзей, але нашто нам гэта рабіць, калі часцей за ўсё яны самі сябе абвінавачваюць. Дзіця падрасло, пачынае разумець, калі не бачыць суадносіны сям'і. Яму трагедыя пачалася.

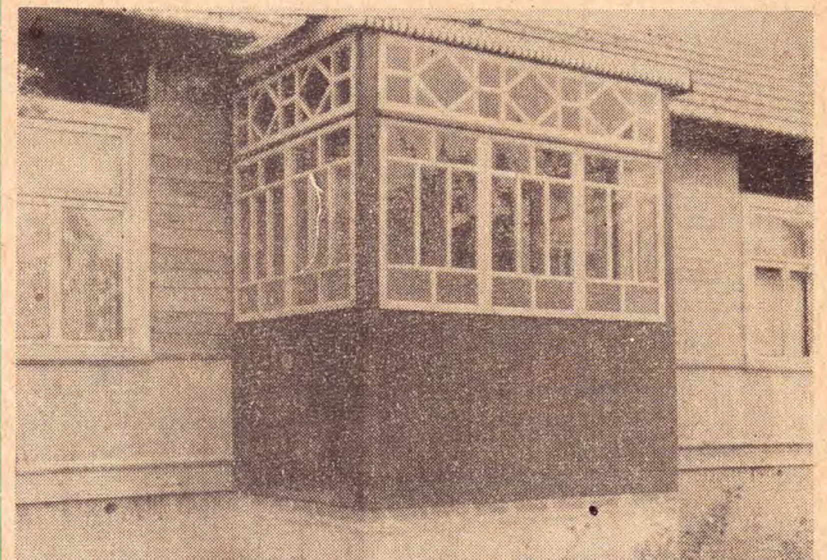
Вось гэта, здаецца, будзе асноўная справа, для якой не хопіць ведаць аб ёй, але трэба стварыць новую базу — новыя дамы дзіцяці. Павятовыя рады нарадовыя ўжо павінны сур'ёзна над гэтым задумацца і ўвясці ў свае перспектыўныя, калі не бліжэйшыя, інвестыцыйныя планы, планы пабудовы ў сваім павеце дамоў дзіцяці.

А. ЛАБАНОВІЧ

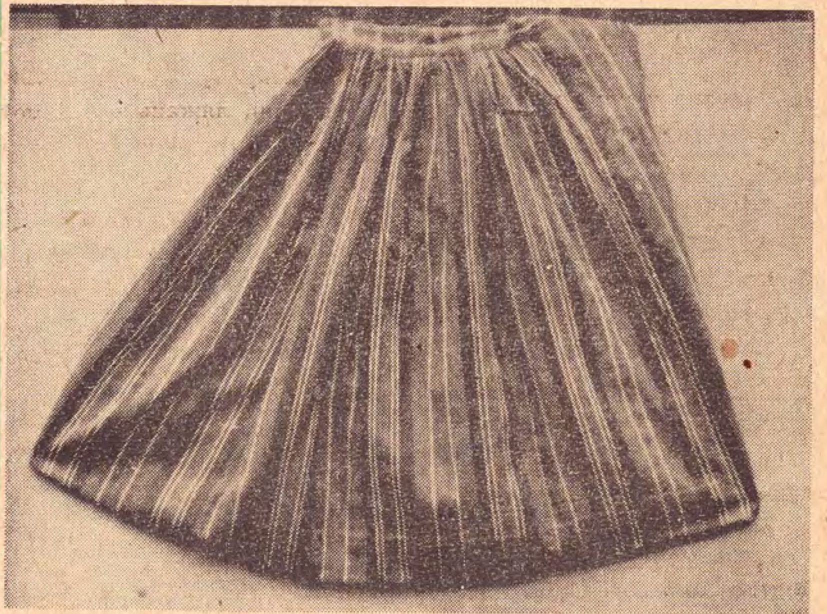

З прац белавежскага мастацкага пленэра
Данута Пшылуцка — Пейзаж.

Этнаграфічны куток

Хата Міхася Пракапюка з Крывой, Бельскага павета.
Фота Ул. Юзвюк.

Спадніца «Андрашак». Сукавіты, Сакольскі павет.
Фота М. Пецюкевіч

пасольскага клуба „Змаганне" на Беласточчыне ў 1929-1930 гг.

Дзюбуа. У хуткім часе пры Дзюбуа засталося толькі 20 чалавек, астатнія пайшлі на мітынг Валынца і Грэцкага. Дзюбуа нягледзячы на гэта давёў мітынг да канца. На шматлікія запытанні адносна розніцы паміж ідэалогіяй ППС і «Змагання» Ст. Дзюбуа сцвердзіў, што канчатковыя мэты абедзвюх партый аднолькавыя, барацьба за справядлівы грамадскі лад. Абвінаваціў ён аднак беларускіх паслоў у нацыяналістычных тэндэнцыях, якія разбіваюць еднасць людзей працы.[7]) Мітынг Грэцкага і Валынца сабраў каля 800 чалавек, быў гэта рыначны дзень. Паслы асудзілі дзейнасць санацыйнага ўрада. Скрытыкавалі яны таксама дзейнасць ППС і ПСЛь — Вызваленне за прымірэнчае становішча адносна ўрада. Потым раздалі яны адкрытае пісьмо Беларускага сялянска-работніцкага пасольскага клуба ў справе актаў белага тэрару, а таксама агранічвання дзейнасці Таварыства беларускай школы.[8])

19 снежня 1929 года паслы: Дварчанін і Грэцкі правялі мітынг у вёсцы Тапілец, гміна Хорашч, Беластоцкага павета. Першым выступіў пасол Дварчанін. Павышаным голасам, упадаючы ў рэвалюцыйны пафас, Дварчанін абвінаваціў санацыйны ўрад у нарушэнні дэмакратычных праў канстытуцыі, у вядзенні барацьбы з беларускай культурай і школьніцтвам. На заканчэнне Дварчанін узнёс вокліч: «Далоў з буржуазна-фашысцкім урадам, хай жыве незалежны работніцка - сялянскі ўрад!» Пасол Грэцкі прачытаў рэзалюцыю, якая асуджала палітыку санацыйнага ўрада і патрабавала роўных правоў усім нацыянальным меншасцям у Польшчы, вызвалення з турмы дзеячаў Грамады. Рэзалюцыя была прынята аднагалосна. Дварчанін запрапанаваў заспяваць беларускі гімн «Ад веку мы спалі». Прысутны на сходзе паліцэйскі востра запратэставаў, сцвярджаючы, што ўлады забаранілі спяваць гэтую песню. Пасол Дварчанін заявіў між агульнага смеху, што забаронена спяваць версіі, у якой выступаюць словы: «што трэба зладзеяў пабіць», але сабраныя заспяваюць песню паводле версіі: «што трэба навуку здабыць». Нягледзячы на супрацiўленні паліцэйскага песню спявалі да канца. Мітынг сабраў каля 450 чалавек.[9])

Пасля гэтых выпадкаў беластоцкі ваявода не дазволіў больш рэвалюцыйным беларускім паслам праводзіць мітынгі на тэрыторыі ваяводства.

Нягледзячы на гэта саргнізавалі мітынг у вёсцы Бераставіца Вялікая, Гродзенскага павета. На мітынг прыбылі паслы: Ян Грэцкі і Павел Крынчык. Таму што адбыццё мітынгу давяло б да немінучай сутычкі з паліцыяй, якая прыбыла сюды, да сабранага натоўпу выступіў пасол Крынчык, заклікаючы, каб усе разышліся. Крынчык сказаў, што ўлады не даюць дазволу на правядзенне мітынгу і гэта з'яўляецца яшчэ адным довадам прыгнёту беларускага народа буржуазным польскім урадам.

На заканчэнне Крынчык узнёс вокліч: «Хай жыве Беларускі пасольскі клуб, хай жывуць беларускія паслы!» Паліцыя нахабна разагнала мітынг, ужываючы гумавыя палкі.

Апошнім мітынгам праведзеным пасламі «Змагання» на тэрыторыі Беластоцкага ваяводства быў мітынг у Алекшыцах, гміна Бераставіца Малая, Гродзенскі павет. Улады забаранілі арганізаваць мітынг. Нягледзячы на гэта 19 жніўня 1930 года ў Алекшыцы прыбылі паслы: Дварчанін і Валынец. У гэтым часе ў Алекшыцах быў фэст і таму сабралося людзей звыш 2 тысяч чалавек. З прамовай выступіў пасол Дварчанін. Паліцыя, аднак, перашкодзіла выступаць Дварчаніну, заклікаючы сабраных, каб разышліся. Нават выстралілі ў паветра некалькі разоў. У адказ на гэта натоўп заатакаваў паліцыю каменнямі. Паліцыя, часта адстрэльваючыся, схавалася за будынак царквы. Паводле выказванняў улад Дварчанін заклікаў натоўп да заатакавання паліцыі і выстраліў некалькі разоў з пісталета ў бок паліцыі. Гэтае сцверджанне не выдаецца, аднак, праўдападобным, бо калі б паслы заклікалі сабраных да расправы з паліцыяй, то некалькіх прысутных там паліцэйскіх не змаглі б выйсці ў цэласці з гэтай сітуацыі. Тым часам Дварчанін і Валынец заклікалі натоўп разысціся, а самі пакінулі Алекшыцы[10]). У хуткім часе ўлады арыштавалі Дварчаніна, абвінавачваючы яго ў закліку людзей да барацьбы з урадам. Агулам у справе падзей у Алекшыцах арыштавана 21 асобу, з якіх 19 пасадзілі ў турму.

Арыштаванне паслоў паклала канец дзейнасці клуба «Змаганне». У выбарах у сейм у 1930 годзе на тэрыторыі ваяводства ўнесена спіскі «Змагання»: 2 спіскі ў выбарчай акрузе № 5 (Беласток) і 1 спісак у акрузе № 7 (Гродна). На спісках гэтых віднелі прозвішчы: Гаўрыліка, Грэцкага і Валынца. Усе гэтыя спіскі былі анулявааны адміністрацыйнымі ўладамі.

Паўстанне «Змагання» было апошняю спробаю стварэння рэвалюцыйным беларускім нацыянальным рухам уласнай рэпрэзентацыі ў сейме.

ЗНОСКІ

1) Архіў Міністэрства ўнутраных спраў, Пракурорскае ведамства пры Акруговым судзе ў Беластоку. Тайныя сітуацыйныя справаздачы Беластоцкага ваяводства. BP 1089 Tj, 1153/Tj, BP 1441/Tj, 1499/Tj, 1568/Tj.
2) Там жа. BP 1230 Tj.
3) Там жа. BP 2793/28 Tj.
4) Там жа. BP 398 Tj.
5) Там жа. BP 52/29 Tj.
6) Там жа. BP 2206/29 Tj.
7) Там жа. BP 2725/29 Tj.
8) Там жа. BP 15/30 Tj.
9) Там жа. BP 2549/30 Tj.
10) Там жа. BP 3496/30 Tj.

Сэнс бяссэнсавых намаганняў

Сэнс чалавечых намаганняў найчасцей відавочны і зразумелы: пабудова будынка, маста ці тыгунні, вытворчасць прадуктаў харчавання, вопраткі падтрымліваюць нашае фізічнае існаванне, даюць нам магчымасці жыць штораз больш выгадна і прыемна. Не ўсе, аднак, чалавечыя дзеянні так простыя і зразумелыя.

Расказваюць спадарожнікі па далёкіх экзатычных краінах, што ў некаторых народаў жанчыны ўпрыгожваюць сябе звычайнымі кавалкамі жалеза. «Каралі» з такога жалезнага лому вагою неаднойчы ў некалькі кілаграмаў, жанчыны носяць аднак іх з годнасцю і на здабыцці гэтага жалеза прысвячаюць вялікую частку сваёй цяжкай працы.

Для еўрапейцаў, якія аглядалі гэтыя дзіўныя манеры слаба развітых народаў, выдаваліся яны нечым дзіўным і незразумелым: «Навошта ж цягаць за сабою, — думалі яны, — цяжар да нічога не прыдатных жалезных штабаў?»

Думаючы гэтак, еўрапейцы забывалі, што жалеза ў гэтых народаў цяжка даступнае, і менавіта таму, што «кошт» яго вельмі высокі, людзі імкнуліся здабыць яго як мага больш і паказаць. Сведчыла яно аб багацці ўласніка і прыдавала яму своеасаблівай прыгажосці.

Расказваючы аб гэтым, еўрапейцы забылі яшчэ аб адным: у цэнтры Еўропы, у найбольш «цывілізаваных» гарадах, можна знайсці значна больш такіх дзівацтваў. Залатая, практычна бескарысная «біжутэрыя», модная і невыгадная, часта шкодная для здароўя («шпількі»), вопратка, аўтамашыны, якія глытаюць неаднойчы аграмадную частку чалавечых намаганняў і якія існуюць потым толькі на тое, каб сведчыць аб багацці ўласнікаў, дарагая, а практычна нічым не лепшая ад таннай, мэбля і г.д. і г.д.

Ужо сказанае вышэй дазваляе выказаць такую вось думку: у кожнай культуры чалавек значную частку сваіх намаганняў прысвячае на тое, каб стварыць і прысвоіць рэчы, якія каб і не маюць асаблівага практычнага значэння сведчаць аднак аб яго месцы ў грамадстве, аб яго грамадскім «рангу».

*

Што было азнакай гэтага рангу ў традыцыйнай беларускай вёсцы і што з'яўляецца ёю ў нашыя дні?

Пачнем ад вёскі традыцыйнай.

Ранг традыцыйнага гаспадара дэманстраваўся перад усім у пераломных момантах яго жыцця, а ў прыватнасці падчас вяселля. Вяселле было адной вялікай дэманстрацыяй багацця, шчодрасці, гасціннасці. Да вяселля маладая дзяўчына рыхтавалася праз усё сваё дзявоцтва: рабіла, калі гэта было магчымым, багатую пасцель, вышывала ручнікі, абрусы і кашулі, выпіхала поўна свой пасажны сундук. Бацька маладой думаў аб як найбольш багатай вясельнай урачыстасці, а сваякі і госці вымушаны былі паказаць сваю шчодрасць вясельнымі падарункамі.

Але не адно вяселле і не адны гасціны былі аказіяй, у час якой традыцыйны гаспадар мог паказаць сябе з найлепшага боку. Аказій такіх было многа, традыцыйная вёска мела гатовыя, нязменныя ўзоры «добрага гаспадара».

І так, напрыклад, «добрым гаспадаром» быў той, хто меў многа жывёлы, хаця часта жывёла гэтая не прыносіла яму большай эканамічнай карысці. Аб «рангу» гаспадара сведчыў таксама лад і парадак у гумне і на полі, своеасаблівая эстэтыка сялянскай працы. Таму многія старыя гаспадары прысвячалі шмат часу і намаганняў, каб парадак гэты давясці да крайнасці. Збожжа ў гумне складалася амаль з мастацтвам, снапы, якія выставалі, убівалася цяжкай дошчкаю, а затым вузлы роўна абрэзваліся вострым разакам. Да падобнага парадку даводзіліся месцы заладаваныя сенам і іншымі прадуктамі гаспадарскай працы.

Так было некалькі дзесяткаў гадоў таму назад. А зараз сяляне глядзяць са звычайным спакоем на «беспарадкі» ў гумне, на растрэсеныя снапы «кошанкі»), і не робяць такіх гучных вяселляў «напаказ», а дзяўчаты не маюць часу і ахвоты ўсё сваё дзявочае жыццё сядзець над вышываннем ручнікоў і абрусаў. Бо аб «добрым гаспадары» сведчаць зараз не роўна абрэзаныя вузэры, не гучныя вяселлі, не вышываныя ручнікі і абрусы, але сельскагаспадарчыя машыны, радыёпрыёмнікі і тэлевізары.

Узор, аднак «добрага гаспадара» не з'яўляецца зараз адзіным, а для маладога пакалення нават не найважнейшым жыццёвым узорам. Для маладога пакалення больш цікавымі ад узораў добрай гаспадарлівасці, гаспадарскай сэнсоўнасці з'яўляюцца ўзоры гарадскога жыцця. Адсюль імкненні да моднай, але ў вясковых умовах часта зусім не практычнай, вопраткі, да гасцінных пакояў, у якіх амаль цэлы год ніхто не бывае, да мэблі, з якой часта амаль ніхто не карыстае, да ўпрыгожвання сцянаў гарадскімі малюнкамі, найчасцей на страшэнна нізкім узроўні. Сэнс гэтых намаганняў стаецца зразумелым тады, калі ўсведамім сабе, што нейкім чынам акрэсліваюць яны пазіцыю жыхара вёскі ў працэсе яго набліжэння да гарадской культуры і да гарадскога стылю жыцця.

УЛ. ПАЎЛЮЧУК

ЗІМА

Гараджане не ведаюць такой прыемнасці. Гарадскі снег хутка робіцца шэрым і брудным. А на дарогах заўсёды надзейнымі з'яўляюцца традыцыйныя сані. Гэта выгада для дарослых жыхараў вёскі і вельмі вялікая ўцеха для дзяцей.

Фота ЦАФ

З ВЫБАРЧАЙ КАМПАНІІ Ў ГУРТКАХ БГКТ

Выбарчую кампанію Бельскі аддзел БГКТ пачаў узмоцнены грамадскім актывам. З выдатнай дапамогай прышоў тут Павятовы камітэт ПАРП, які аддэлегаваў сваіх лепшых актывістаў да працы ў БГКТ.

Кампанія пачалася нарадай актыву, у якой прымаў удзел сакратар Павятовага камітэта Ю. Пяхоўскі. На нарадзе гаварылася аб спосабах праведзення кампаніі і асноўных справах дзейнасці гурткоў. Тут пастаноўлена, што кожны з актывістаў атрымае пад апеку адзін гурток, з якім будзе мець пастаянны кантакт ва ўсіх справах з жыцця гуртка.

Да канца снежня актыў абслужыў 24 гурткі БГКТ. Таварыш Ю. Альшэўскі праводзіў сход у Парцаве. Дагэтуль тут гурток таварыства не праяўляў ніякай працы і ініцыятывы. Зараз уступіла 15 новых членаў БГКТ. Апрацавалі план дзейнасці гуртка, у якім, між іншым, прадбачваецца дыскусію над беларускімі кніжкамі і сустрэчу з рэдактарам «Нівы». Мікола Красоўскі, настаўнік беларускага ліцэя, правёў сход у Леўках. Паколькі спраў было тут вельмі многа, на сходзе абгрунтавана арганізацыйныя справы, а іншыя будуць прадметам дыскусіі на чарговых сходах. Першы адбудзецца ў студзені. На сходзе ў Кожыне, які абслугоўваў Васіль Трашчотка, уступіла 10 новых членаў БГКТ.

Выбарчая кампанія БГКТ характарызуецца тым, што ўступаюць новыя члены, што вельмі важнай справай з'яўляецца аплачванне складчын і падпіска «Нівы», а калі ідзе пра культурна - асветную дзейнасць, дык дамінуе справа драмгурткоў і наогул клубнай дзейнасці.

(АК)

Прыяцелі Белавежы

(Працяг са стар. 1)

Запрацаваны, а ў галаве яшчэ доктарская праца, якую плануе абараніць недзе пад канец года (на тэму Белавежы, ясна! Нешта аб корніку, калі памяць не падводзіць, а для пэўнасці — аб насякомых) і Таварыства прыяцеляў Белавежы, якога ён сакратар. І яшчэ журналіст, якому трэба расказаць і адказаць. Малады век белавежскага вучонага натхняе верай, што Белавежская пушча будзе шумець вечна. Прыяцелі яе любяць і бароняць. Ці ёсць такая патрэба?

Пушча — ласы кусок. Прыяцелі аб гэтым ведаюць. Прыяцелі ўспамінаюць гады 1953—57, калі Польскае лясное таварыства — арганізацыя агульнакраёвая пачала «вайну за пушчу», дала праект аднесці пушчу да лясоў пад аховай. Мінулі гады. Пушча прыносіць даход, пушча «латае» дэвізы, а пра пушчу не дбаюць. І прыдзе час, калі не будзе чаго рэзаць у ёй. Быў нейкі такі час, калі пар зрабіў з пушчы звярынец. Не вялася рацыянальная лясная гаспадарка. Цяпер бракуе тут дрэў сярэдніх 60—70-гадовых. Старыя выражам і... канец.

І яшчэ. Белавежскія гаспадары (на 2-х гектарах) дамагаюцца меліярацыі пушчанскіх рэк і асабліва ракі Лясной. А гэта зашкодзіць пушчы. Нібы атрымаецца некалькі сот гектараў лугоў, але 3—4 тысячы лесу прападзе. Не будзе вады. Танней выйдзе, і лепш для ўсіх, прывезці патрэбнае сена ад Бебжы, чым ствараць сенажаці ў пушчы.

А пушча чаруе, як кожны чараўнік, таемным здольнасцямі. Ад'юнкт Януш Фаліньскі шаноўны старшыня ТПБ прызнаецца, што не быў бы адданы таварыству, калі б яно называлася, як некаторыя прапанавалі, таварыствам прыяцеляў Гайнаўкі, ці Гайнаўскай зямлі. Бо якраз лічыцца Белавежская пушча. Ад'юнкт Фаліньскі вандруе па пушчы (кажа, што найлепш у лапцях), ловіць краявіды, моманты на каляровую плёнку апарата. Вось адзінокая бяроза на ўскраіне, вось маляўнічае будаўніцтва Тэрамісак. У апошнім у старым годзе мерапрыемстве з цыкла «Усё аб Белавежы» высвятляў свае каляровыя карціны ў святліцы з уласным цікавым каментарыем. Людзі мясцовыя сышліся, што аж не хапіла ўсім дзе сесці. Адкрывалі, дзе жывуць, адкрывалі сваю краіну і здзіўляліся, якая яна прыгожая.

У таварыстве трыццаць пару членаў. І здзіўленне, што невялікае яно, гасіць адказ: «гэта таварыства актывістаў, а не мёртвых душ». Словы ад'юнкта Януша Фаліньскага і яго ж іншае акрэсленне «таварыства нарванцаў».

Таварыства існуе ад мая 1965 года. І ўжо, як сказана было на пачатку, правяло рад цікавых мерапрыемстваў. Апрача ўспомненай выстаўкі, кірмашу гліняных гаршкоў Саласцюкевіча з Кляшчэляў і чатырох мерапрыемстваў з цыкла «Усё аб Белавежы» былі спатканні: з вядомым фатаграфікам Пухальскім, прафесарам Майкокам з Канады, які быў на стыпендыі ў Белавежскім інстытуце, вучоным і прыродазнаўцам з Кракава Стажынскім, які завітаў неяк у Белавежу, а раней пабываў у лясах Бразіліі ці Інданезіі (прабачце за недакладнасць). Важна тое, што члены ТПБ умеюць лавіць цікавых людзей і дастаўляць ім прыемнасць (так!), выкладаць усім ахвотным і бясплатна свае вялікія і цікавыя веды. Што самі члены, актыўныя нарванцы, таксама арганізуюць і пільнуюць усяго бясплатна, гэта ўжо іх нарванчы абавязак, які не губіцца ў масе, але ідзе ўперад сваім парадкам сярод людзей адказных і адданых.

Спісак актыўных прыяцеляў Белавежы выходзіць за межы яе самой. У павятовым камітэце партыі ў Гайнаўцы Бартосік, як можа памагае ТПБ. Далей працуюць для Белавежы ўжо вялікія навуковыя славы. Праф. др Уладзіслаў Матушкевіч — батанік з Варшаўскага універсітэта, дац. др Збігнеў Прусінкевіч — глебазнаўца з Торуня, дац. др Андрэй Неспяк — батанік грыбазнаўца з Вроцлава. Яны і яшчэ трох, таксама з Познані, з'яўляюцца саўтарамі навуковых прац, якія будуць змешчаны ў вялікай багата ілюстраванай, з каляровай турыстычнай мапай пушчы манаграфіі «Парк нарадовы ў пушчы Белавежскай». Кніга выйдзе з друку у канцы года з працамі 21 аўтара, з якіх палова з самой Белавежы. Рэдактар манаграфіі, а хто ж бы, Януш Фаліньскі.

Выданне гэтае прысвячаецца 45 гадавіне паўстання Нарадовага парку ў Белавежы і 20-цацігоддзю яго ўправамоцнення народнай уладай.

ВЕРА ЛЕЎЧУК

Настаўнікам беларускай мовы

Складанне плана і пераказ прачытанага

З мэтай лепшага разумення зместу прачытанага апавядання або артыкула і паслядоўнасці ходу падзей трэба навучыць дзяцей складаць план прачытанага. Для замацавання ў памяці дзяцей зместу прачытанага неабходна навучыць іх пераказваць тэкст твора.

Пачынаючы ад першага года навучання, трэба вучыць дзяцей пераказваць змест прачытанага спачатку па пытаннях, а потым і самастойна.

Дапаможныя пытанні, якія настаўнік будзе ставіць па тэксту, і будуць з'яўляцца некаторай формай плана.

У школьнай практыцы звычайна прыступаюць да складання элементарнага плана ўжо ў I і II класах. Складанне плана тут пачынаецца з малявання самых простых малюнкаў па зместу частак чытаемага тэксту.

У падзеле артыкула на часткі, у прыдумванні загалоўкаў і малюнкаў да гэтых частак, прымае непасрэдны ўдзел настаўнік.

Дзеці вучацца складаць план у працэсе чытання. Настаўнік прапануе вучню чытаць закончаную частку апавядання, а потым вучні калектыўна, па пытаннях настаўніка, устанаўліваюць, аб чым яны чыталі і даюць назву прачытанаму. Другую частку чытае другі вучань, і ёй таксама даецца загаловак. Такім чынам, разам з чытаннем тэксту складаецца план. Прасцейшымі формамі назваў частак з'яўляюцца пытальныя і апавядальныя сказы. Больш цяжкай формай складання простага плана з'яўляецца форма назоўнага сказа. Да гэтай формы плана трэба перайсці ў 5—7 класах. Неабходна, каб загаловак часткі адпавядаў зместу прачытанага. План павінен адлюстроўваць ідэйны напрамак зместу, а не просты пералік падзей ці здарэнняў.

Настаўнік можа даць вучням гатовы план і прапагаваць, каб яны ўстанавілі па тэксту, дзе пачынаецца і дзе канчаецца кожная частка чытаемага апавядання. Такі від работы можна ўжо праводзіць з 4—5 класам.

Складанне загалоўкаў плана з'яўляецца вельмі карысным для развіцця мышлення вучняў. Са складаннем плана цесна звязана работа па пераказу прачытанага.

Вучні пачатковай школы любяць расказваць апавяданне блізка да тэксту. Гэта не з'яўляецца перашкодай у рабоце настаўніка. Настаўнік толькі павінен строга сачыць у адным выпадку за тым, каб вучань рабіў пераказ свядома, каб для яго было зразумелым усё тое, аб чым ён гаворыць. Калі вучань перакажа прачытаны тэкст выключна сваімі словамі, гэта значыць, што ён поўнасцю зразумеў прачытанае. У сваім пераказе вучань не зможа перадаць усіх эмоцый і адценняў сэнсу прачытанага, ён яшчэ не валодае мовай так, каб выказвацца ярка і прыгожа.

Каб узбагачаць мову вучняў праз кнігу, неабходна патрабаваць ад вучняў вольнага пераказу, у якім спалучаецца пераказ сваімі словамі са скарыстаннем кніжных выразаў. Такі пераказ будзе карысным для развіцця мовы і мыслення вучняў, бо ён садзейнічае глыбокаму разуменню прачытанага і ўзбагачэнню мовы дзяцей новымі словамі і зваротамі. У малодшых класах трэба карыстацца пераказам, блізкім да тэксту, як больш простай формай пераказу. Сціслым пераказам можна займацца ўжо ў 4 класе ў канцы вучэбнага года.

Не ўсякі тэкст можна пераказаць, а таксама і складаць план па яго зместу. Ёсць рад высокамастацкіх вершаў, якія нямэтазгодна пераказваць, а таксама складаць планы па гэтых вершах, таму што яны будуць траціць музычнасць, эмацыянальнасць. У такіх выпадках лепш устрымацца ад складання плана па дадзенаму зместу верша, а таксама і перадачы яго сваімі словамі. Лепш такі верш або яго частку завучыць напамяць.

Пераказ па плану і яго перачытанне дапамагаюць вучням лепш уявіць і змест і структуру апавядання, артыкула або верша. А.К.

Сельская гаспадарка без таямніц

Што найважнейшае ў нашым харчаванні? Мяса? Мабыць, не. Бульба? Важная, але не найважнейшая. Значыць... Вядома, хлеб, без якога нельга абысціся ані адзін дзень. Так у нас, так і ў большасці краінах свету.

Аказваецца, што на свеце вядома ўжо каля 300 тыс. відаў раслін. Чалавек выкарыстоўвае для сябе 23 тыс. відаў, з таго вырошчвае 1500, а на ворнай зямлі — 100. Сярод іх рашаючае месца займае іменна збожжа. Збожжа займае ў свеце 553 млн. гектараў, а ў Еўропе 74 млн. га, рыс. — 109 млн., проса — 107 млн., кукуруза — 94 млн., ячмень — 55 млн., авёс — 33 млн., а жыта 14 млн. гектараў.

У нашым ваяводстве многіх відаў збожжа наогул няма. Галоўным чынам вырошчваем жыта, пшаніцу, ячмень і авёс. 3 609 тыс. гектараў, занятых пад збожжам на Беласточчыне, 332 тыс. прыпадае на жыта. Найменшую плошчу займае пшаніца (50 тыс. га) і ячмень (40 тыс. га).

Давайце прааналізуем становішча ў гэтай галіне. Аказіяй да гэтага хай паслужаць сёлеташнія курсы сельскагаспадарчай падрыхтоўкі, на якіх вырошчванне збожжавых культур пастаноўлена на ганаровым месцы, а таксама моцна пашыраная ў гэтым годзе кантрактацыя. Зімою шмат будзе гаварыцца на гэтую тэму. Гэта зразумела, бо збожжа займае ў нас 60%

Гэта хлеб

структуры пасеваў. Ад ураджаяў збожжа вельмі залежаць даходы беластоцкай вёскі.

Некаторыя, маючы на думцы павелічэнне колькасці зерня, прапануюць павялічыць плошчу пад збожжа. Але такі падыход толькі здаецца правільным. Трэба дабівацца павышэння ўраджайнасці з гектара, і тады з той самай плошчы можна збіраць больш зерня.

У 1965 годзе беластоцкія сяляне атрымалі ў сярэднім па 16,5 ц. збожжа з гектара. Гэта вялікае дасягненне. Такіх ураджаяў у нас яшчэ не было. Гэтае дасягненне — не толькі вынік добрых кліматычных умоў гэтага лета, але цэлага шэрагу дзейнікаў на чале з мінеральным угнаеннем.

Нягледзячы на гэта, баланс збожжа ў ваяводстве (велізарная колькасць зерня ідзе на жывёлагадоўлю) застаецца і далей адмоўны. Дэфіцыт складае яшчэ каля 40—50 тыс. тон збожжа. Калі б толькі павысіць ураджай на 1 ц з гектара, можна лёгка ліквідаваць дэфіцыт. Адным з метадаў, якія вядуць да дасягнення гэтай мэты, трэба назваць патрэбу змяншэння плошчы пад жыта і авёс, і павелічэння плошчы пад пшаніцу і ячмень. Практыка паказала, што сярэднія ўраджаі пшаніцы ў нас на 2 ц з гектара большыя ў параўнанні з іншымі відамі збожжа. У апошнія гады ў нас найгоршыя ўраджаі дае авёс. Іменна таму трэба абмежаваць пасевы аўса і павялічыць пасевы пшаніцы і ячменю. Вядома, па найлепшых глебах.

Інж. М. Сухажэбрскі

Клопаты з інтэлігенцыяй

(фельетон)

1

Набліжаецца чарговы з'езд БГКТ. У сувязі з гэтым на старонках «Нівы» вядзецца дыскусія, у якой з паэтычнай шчырасцю вытыкаецца таварыству ўсе яго недамаганні і сур'ёзныя хваробы. Пацяшаючым, аднак, застаецца той факт, што дыскутанты бачаць пачатак дрэннага. А пачаткам гэтым з'яўляюцца клопаты з беларускай інтэлігенцыяй. Не толькі ў апошнім часе, але і раней неаднойчы гаварылася і паўтаралася, што таварыству ў яго працы не хапае адпаведна кваліфікаваных людзей. Ды зрэшты не толькі таварыству. На кім абапіраецца праца ў павеце, у гуртках, у школах?

2.

Людзі вучацца на тое, каб маглі — здабыўшы адпаведныя веды — распачаць працу на вызначаным адрэзку грамадскага жыцця. Па гэтаму прынцыпу, між іншым, здаецца, была адкрыта кафедра беларускай філалогіі пры Варшаўскім універсітэце. Яна — а не хто іншы! — мела застацца кузняй беларускай інтэлігенцыі, якая працавала б сярод беларусаў, а не ў польскім асяроддзі, адыгрываючы там ролю «недапечанага» русісты ці другога прафесіянала. У такім выпадку кафедра беларускай філалогіі застаецца акном у свет, адной з магчымасцей зрабіць тытул «магістра» — асноўную ж функцыю яна траціць.

3.

Вясковая моладзь, адчуваючы ўсю цяжкасць свайго асяроддзя, бо амаль што аўтаномнай грамадскай адзінкі, стараецца ўсімі сіламі вырвацца з-пад яе ўплыву. Не там працаваць, дзе кожны крок і ўчынак будзе асуджаны блізкімі людзьмі, працаваць у сталічнай ананімнасці, бачыць сябе ў людскім натоўпе, дзе ніхто нікога не ведае — вось асноўнае імкненне чалавека з вёскі.

Ці таму не вяртаюцца ў родныя гнёзды выпускнікі беларускай філалогіі?

Па сынах і дочках застаецца толькі добры ўспамін. Бацькі адны, а інтэлігенцыя разрастаецца ў Варшаве. **І. Чыквін**

Сучасная жанчына

МЫЦЦЁ СТАЛОВЫХ ПРЫБОРАЎ

Важнай справай у хатняй працы кожнай жанчыны з'яўляецца мыццё сталовых прыбораў і пасуды. Перш за ўсё трэба мець міску спецыяльна адведзеную для мыцця пасуды, шчотачку або шматку-мачалку і парашок або пеністую вадкасць. У міску наліваем моцна гарачай вады, уліваем крыху пеністай вадкасці (спецыяльна для мыцця пасуды прадаюцца ў бутэльках «Tip-top», «Miralux». Можна таксама ўліць і «Kokosal», «Mersapon», нават «FF»), або сыплем парашок. Мыем шчоткаю або мачалкаю, якую навязваем на кіёчак, каб не нішчыць рук. Пасуду мыем у дзвюх водах. У другой вадзе, цёплай, спалоскваем. Затым выціраем чыстым, сухім пасудным ручніком (сцеркаю). У магазінах прадаюцца сушылкі для пасуды, тады яе не трэба выціраць.

Асабліва дбаць трэба пра нажы і вілкі. Спачатку выцерці іх папераю, каб сцерці астаткі ежы. Мыць таксама цёплаю вадою і выціраць насуха. Вілкі выціраць трэба вельмі дакладна — укладваць паміж зубы матэрыял і пераціраць моцна, каб не засталося рэштак ежы і вільгаці. Тыя нажы і вілкі, якія рэдка ўжываюцца (толькі падчас вялікай гасціны), перакласці папераю, або матэрыялам і пакласці ў сухое месца.

АКСІННЯ

ЧЫМ МЫ БАГАТЫЯ?

Новыя заводы

Год 1965 лічыць трэба надта ж тлустым у развіцці прамысловасці Беластоцкага ваяводства. Закончылася пабудова фабрыкі стружкавых пліт у Сувалках, млына і фабрыкі кармоў для жывёлы ў Старасельцах і крухмальні ў Ломжы. Гэтыя прадпрыемствы пачалі ўжо нармальную прадукцыю.

Адначасова шматзначна разбудаваліся ўжо існуючыя прадпрыемствы цяжкага промыслу ў Беластоку, Фастах, Чорнай Беластоцкай і ў Гайнаўцы. Такім чынам паспяхова загушчаецца сетка прамысловай карты Беласточчыны. Статыстычна прадстаўляецца гэта так, што за адзін папярэдні год промысел ваяводства павысіў сваю агульную прадукцыю аж на 16 працэнтаў. Так высокага тэмпу прыросту прамысловай прадукцыі не наглядалася на працягу ўсяе толькі што закончанай пяцігодкі

(вр)

У ХАЦЕ КАМАРОВАЙ

Кусок палявой, так будзем называць па традыцыі, дарогі ад гасцінца да Кошак не страшыць. Нават наш Владэк — шафёр, якога бічом не загоніш уехаць аўтамашынай на няпэўную дарогу, сюды скручвае спакойна. Шырокая, аўтастраду можна будаваць, дарога, і не гразнем. Кошкаўцы самі навезлі яе і такім чынам адчынілі дзверы ў сваю вёску, якая славіцца саламянымі матамі, хорам, новай святліцай і гасціннымі людзьмі.

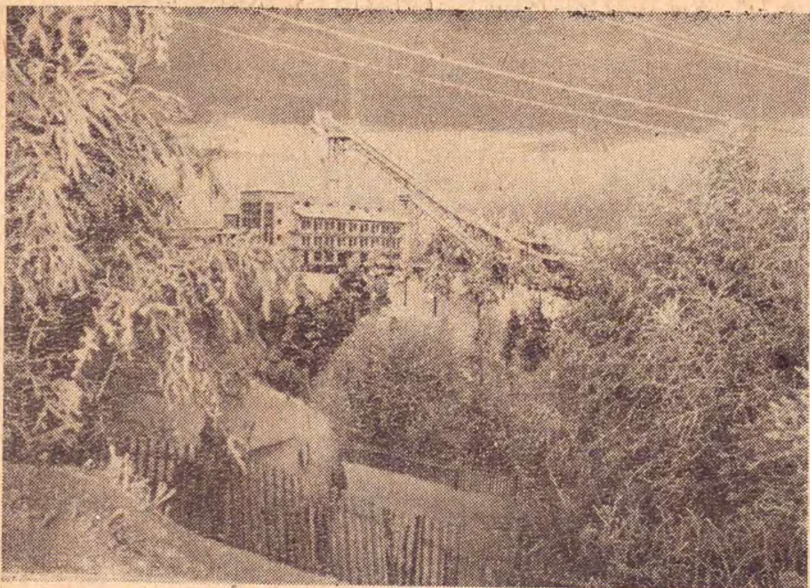
Святліца і хор. Святліца стаіць. Была зачынена, але даведаліся, што адкрыта яна ў суботу і нядзелю, а таксама ў дні, калі хор мае рэпетыцыю. Тады кафлёвая печка цёплая і ўсюды ад яе цёпла і ўвогуле прыемна ў святліцы. Сёння якраз ніводзін з гэтых дзён не выпаў, хоць меў выпасці, бо ж мы спецыяльна ехалі на рэпетыцыю хора, якая не адбылася. Жыццё ідзе шпарка, і здараецца таму многа непаразуменняў паміж людзьмі. Адно такое дробнае якраз не дазволіла нам пабачыць і паслухаць кошкаўска - грэдалёўскага хору, які ўжо год часу існуе, а мне, што скрываць, пахвальна аб ім напісаць у «Ніве». Думаю аднак яшчэ трапіць у Кошкі без непаразуменняў. Выслухаць хору і... пахвальна аб ім напісаць у «Ніве».

У кошкаўскіх дамах (не хатах), як за часоў нашых бабак і прабабак, стаяць кросны. А ўсё ж такі гэта не тыя хаты і не тыя вёскі. Кросны служаць цяпер для прагрэсу, а не абазначаюць адсталасці. Кроснамі зарабляюцца вялікія грошы, патрэбныя сучаснай новай эканоміцы вёскі. На кроснах не ткуцца зрэбныя кашулі (іх ніхто нідзе ў вёсцы не носіць), на кроснах ткуцца прыгожыя саламянкі — упрыгожанне для сцен, ходнікі, цікавыя гардзіны на вокны.

Жанчына, якая, няхай сабе для выгоды і босымі нагамі, перабірае падножкі кросен, умее гаварыць, многа рабіць і лічыць. Яна многае бачыла, параўняла, зразумела.

Яе сын — студэнт картаграфіі ў Вроцлаве Прыехаў вось на канікулы і, не трацячы часу (які на вагу золата), вывучае філасофію, бо пасля канікулаў экзамен. Другі яе сын, нячулы на шумных гасцей, утаропіўся ў газету і што яму хто. Такая вясковая хата ў Кошках. Хата Камаровай, як усе кажуць.

Вера Леўчук

ЧАРОЎНАСЦЬ ЗІМЫ

Лыжны трамплін Каўгалава пад Ленінградам увесь у снежным покрыве. Тут праводзяцца зімовыя спартыўныя гульні Савецкага Саюза.

Фота ЦАФ

ХТО ВЫРАТУЕ ВЕЖУ?

Больш за тысячу прапаноў атрымала італьянская ўрадавая камісія, занята арганізацыяй міжнароднага конкурсу праектаў па ўмацаванню славутай Пізанскай нахільнай вежы. Гэты вядомы помнік архітэктуры XII стагоддзя знаходзіцца цяпер у аварыйным стане. Адхіленне вяршыні вежы ад вертыкальнай восі складае цяпер больш як 5 метраў. Вежа па-ранейшаму працягвае «падаць». Хоць штогодняе адхіленне складае, на першы погляд, вельмі нязначную велічыню — толькі адзін міліметр, будучыня вежы выклікае трывогу. Адны эксперты сцвярджаюць, што вежа можа прастаяць у такім становішчы яшчэ каля 200 гадоў, на думку іншых, моцнага ветру можа быць дастаткова, каб яна перакінулася. Асаблівую трывогу выклікае той факт, што гэты 15.000-тонны гмах узведзен на забалочанай глебе, што можа вельмі нечакана прывесці да катастрофы. Для выпрацоўкі ўмоў конкурсу камісія мае намер правесці рад доследаў, для чаго, у прыватнасці, плануецца прабурыць шчыліну глыбінёй да 50 метраў і нават прасвяціць самую вежу рэнтгенаўскімі промнямі.

Атрыманыя праекты прадугледжваюць самыя розныя вырашэнні праблемы. Адны прапануюць утрымліваць вежу з дапамогай сістэмы блокаў, другія раяць перанесці яе на больш цвёрдае месца, трэція лічаць, што трэба ўмацаваць грунт шляхам пасадкі спецыяльных раслін.

Аўтары некаторых праектаў, прысланых у адрас камісіі, прапануюць паставіць вежу перпендыкулярна да зямлі, як гэта было зроблена ў Савецкім Саюзе з падаючым мінарэтам у Самаркандзе. Аднак жыхары Пізы баяцца, што ў гэтым выпадку вежа страціць сваю прывабнасць для шматлікіх турыстаў, і таму настойваюць, каб яна была захавана ў ранейшым стане.

Не абышлося і без кур'ёзаў: адзін амерыканец прапанаваў пабудаваць такую ж «статую Свабоды», як у Нью-Йорку, якая падтрымлівала б вежу, другі прадпрымальны янкі выказаў жаданне купіць вежу і перавезці яе ў ЗША.

Сур'ёзныя праекты атрыманы з Савецкага Саюза, Чэхаславакіі, Індыі, Польшчы, Японіі, Францыі і некаторых іншых краін.

ФУТРОВАЕ БАГАЦЦЕ

Агульны выгляд звера-гадоўчай фермы.

Норка ў клетцы.

На ферме футровых звяркоў у эстонскім калгасе імя Вільда гадуюць норкі і лісы, якіх налічваецца там 11.400 штук. Найвялікшай славаю калгаса з'яўляюцца блакітныя лісы, якіх вельмі шукаюць на рынках свету і за якія плацяць агромныя сумы грошай.

Фота: ЦАФ

Ультрагук супроць камароў

Канадыйскія вучоныя даказалі, што ўльтрагук можа быць эфектыўным сродкам супраць... камароў. Ультрагук з частатой 200 тысяч ваганняў у секунду паралізуе дыхальныя органы лічынак камароў, і яны гінуць.

(ака)

Практычнасць

Вядомы амерыканскі інжынер Томпсан лічыў, што ніякая сіла не павінна трацішца марна, без карысці для чалавека. Здарылася так, што да Томпсана аднойчы завітаў яго сябра. Яму трэба было ўвайсці праз брамку, што вяла ў сад.

Прывітаўшы гаспадара дома, госць, між іншым, заўважыў, што не ўсякі можа адчыніць гэту брамку. Надта ўжо туга ходзіць яна на завесах. Госць параіў змазаць іх.

— І не думаю, — адказаў інжынер. — Брамка злучаецца з гідраўлічным прыборам. Кожны чалавек, які жадае ўбачыць мяне, павінен спачатку выцягнуць два вядры вады і выліць яе ў садовую кадушку.

Прыяцель толькі развёў рукамі ад дасціпнай выдумкі гаспадара дома.

Вельмі дзіўная пара

Двухгадовы Трац мае хіба найбольш дзіўнага сябра: малога цюленя, якога бацька хлопчыка знайшоў на прыморскім пляжы (ва ўсходняй Англіі). Цюлень некалькі тыдняў жыў у доме бацькоў хлопчыка: то знаходзіўся ў пакойчыку Траца, то... ў ванне. Але ванна аказалася даволі малым памяшканнем для вельмі хутка растучага жыхара. Трэба было цюленя аддаць у заалагічны парк. Расставанне адбылося са слязьмі, малы Трац супакоіўся толькі тады, калі яму паабяцалі, што будзе наведваць сябра ў новым месцы яго жыхарства.

На здымку: Трац і цюлень, абодва захапляюцца сабою..

(а-ліў)

З В'ЕТНАМА

Жанчына з дзяцьмі ратуецца ад амерыканскіх бомб.

аляксей карпюк

ПУШЧАНСКАЯ АДЫСЕЯ

На поўнач ад Скрабляцкага лесу, ля мястэчка Крынкі, па вёсках жывуць беларусы, палякі, нават татары. Крынкаўскі амтскамісар не такі тупы і бязмогі, як яго сябры ў Гарадку, займаецца справамі болей значнымі. Стаў вызываць па аднаму аўтарытэтных сялян і дурыць:

— Палякі! На вас скардзяцца беларусы з татарамі. Чаму вы дазваляеце, каб з вас яны здзекваліся? Дам вам зброю, пакажыце хамам, дзе ракі зімуюць!

— Беларусы! Няўжо вы такія бездапаможныя, каб вас піхалі палякі? Учора мне тут заявілі, што калі не выселяць вас немцы адгэтуль, то яны вас памардуюць. Завошта вас высылаць, тут жа ваша радзіма!.. Бярыце ў мяне вінтоўкі, кулямёты, не паддавайцеся! Калі вас пачнуць крыўдзіць, скардзіцца не хадзіце, бо ў немцаў цяпер і сваіх клопатаў хапае...

Прыкладна тое самае сказаў і татарам.

Такім чынам крынкаўскі амтскамісар узброіў з дзесяць вёсак, самых адсталых на Гродзеншчыне і Беласточчыне. Пры Пілсудскім, памятаю, тут вербавалі «стшэльцаў», адсюль быў славуты кат дэфензівы Палтужыцкі. Гарадоцкія фабрыканты і купцы лесу тут куплялі штрэйкбрэхераў. За апошнія дваццаць пяць гадоў улады на нашай тэрыторыі мяняліся разоў восем-дзевяць і палітычныя перамены мясцовыя галавэрзы выкарыстоўвалі для асабістых парахункаў: выдавалі суседзяў, рэзалі, стралялі, пушчалі адзін аднаго з дымам. У параўнанні са Страшавам ці Гры-

164

баўцамі гэтыя вёскі адсталі на якія сто год. Свядомых мужыкоў немцы перастралялі ў пачатку вайны, выдаць знайшлося каму. Калі я вярнуўся са Штутгофа, на поўнач ад Скрабляцкага лесу партызаны не паказвалі носа, бо там адразу паўставала страляніна. Верхаводзіў солтыс Тарноўскі. Страляніну пачыналі самаахоўшчыкі, Тарноўскі гнаў конніка ў Крынкі, адтуль на машынах прыбывалі салдаты...

Штаб брыгады загадаў гэтыя вёскі асвоіць. З Вайцяхоўскім разглядалі мы карту і ламалі галовы, як выканаць загад.

Папрасіўся ў атрад масквіч Вася. Ён уцёк з лагера, цэлы год жыў ва ўдавы, памагаў гаспадарыць. Прыбыў да нас з пісталетам, вінтоўкай. Я згадзіўся яго прыняць.

— Не гарачыся, Алёша, — стрымаў мяне камбрыг і звярнуўся да хлопца. — Столькі часу, мілы Васілёчак, людзі пралівалі кроў, а ты ўсё хаваўся ў бабы за спадніцай і еў верашчаку? Заслужы права быць сярод нас. Стань парабкам у Тарноўскага, дакладвай нам, што ў яго адбываецца. Будзеш спраўляцца — прымем у атрад!

І як пайшоў Вася ў Каўняны два тыдні таму назад, дык нібы ў ваду капуў...

— ...Ах, сястры-ычка мая мілая, чаму твая до-оля така-ая, — выводзіць кабета. — Даруй мне, старой, што не ўсцерагла цябе, не падставіла свае грудзі пад тваю ку-улю...

— Міра! Міра! — адцягвае яе Нікіціна. — Хопіць плакаць, пашкадуй і сябе, ты ёй гэтым не дапаможаш! На, вады хлябні з біклажкі!

Але Міры цяпер няма справы ні да Нікіцінай, ні да вады, ні да нас. З пушчы выпаўзаюць усе астатнія, бездапаможна тоўпяцца над мёртвымі.

— Не збірацца ў адно месца! — разганяе іх Косця. — А то секане з кулямёта, і ляжам усе покатам!

Камісара нібы не чуюць. Твары здзіўленыя, жахлівыя. Лічу жывых. Семнаццаць. Зводдаль глядзіць на мяне Кардаш, нібы папракае: нягоднік, яшчэ падазра-

165

ваў гэтых няшчаслівых!.. Сам не свой хаджу сюды-туды. Наступаю на нейкія валікі. Патрон. Яшчэ з вострым смуродам парахавых газаў.

— Глядзі! — паказваю Кардашу.

— Рускі! — дзівіцца той.

Знаходжу ў мосе яшчэ з сотню такіх жа.

— Дык хто па вас тут страляў? — пытаюся ў Смірнова.

— Нейкія ў цывільным...

— Ні аднаго немца не было сярод іх! — скардзіцца кучаравы.

— Ну-у-у? — дзівіцца Косця.

— Гэта — банда Тарноўскага!

Як я не здагадаўся адразу! Прыйшлі б сюды немцы, дык напэўна сумелі б абкружыць і перастраляць усіх. Разгром учынілі сяляне — самаахоўшчыкі За некалькі буханак хлеба, збанкоў малака і дзесятак галовак падгнілай капусты з мінулага года загубілі людзей! Хочацца абрынуць на здраднікаў такую дубіну, каб адным скрышыць змяіныя гнёзды. Не быць мне камандзірам у гэтых месцах, калі не выкараню іх! Яшчэ ў Гута-Міхаліне чуў, як у адным месцы пераапранутыя за немцаў партызаны абдурылі прадажнікаў, хоць ніхто з хлопцаў не ведаў нямецкай мовы.

— Пойдзем і правучым раз і назаўсёды, пакончым з імі!

— Пайшлі! — падхопліваюць не менш узлаваныя Косця і Сашка.

— Чакай нас тут! — загадваю Смірнову. — Другі раз не прыйдуць, не бойся, будуць чакаць засады. Пахавай забітых. Пазбірай бульбу, наварыце есці, накармі людзей. Мы вернемся яшчэ!

— Вазьміце і мяне з сабой! — просіцца кучаравы.

Да задумы не хапае аднаго чалавека, а хлопец падабаецца.

— Як цябе зваць?

— Міша Лук'янаў.

— Валяй па дарожцы наперад. Спаткаеш каго, свішчы «Кацюшу», мы — следам!

— Зразумела!

ПРАЦЯГ БУДЗЕ

166

Над Локніцай

Усе рэчкі, якія праплываюць праз землі Бельскага павета, дачакаліся рэгуляцыі, а паабапал іх сенажацi — меліярацыі і загаспадаравання. Возьмем для прыкладу рэчку Локніцу. Тут кругом расла дзікая трава і мох. Зараз багатыя сенажаці. Жыхары вёсак Кожына, Ступнік, Трашчотак, Мякішаў і іншыя дзякуючы меліярацыі павялічылі пагалоўе жывёлы. Меліярацыя прычынілася таксама ў вёсцы Піліпкі да ўраджайнасці палёў.

А калі гаварыць аб гэтых вёсках, дык трэба падкрэсліць і тое, што за часы народнай улады зажылося ў іх па-новаму. Перастала ў хатах капціць газоўка або настольная лямпа, а радыёпрыёмнікі не адносяцца як у мінулым да вялікіх амаль недасягальных для сялян «люксусаў». Вёскі гэтыя даўно ўжо электрыфікаваныя, радыёфанізаваныя і багатыя ў сельскагаспадарчую тэхніку.

Васіль Кірылюк
вёска Зубава

Калі наладзяць

Вёска Райск даўно радыёфанізавана. Аднак часта здараецца, што радыёкропкі «маўчаць». А людзі цікавяцца падзеямі на свеце і ў сваёй краіне. Цяпер зноў нешта сапсавалася. Сярэдзіна вёскі цэлы месяц была пазбаўлена радыёперадач, а жыхары абодвух канцоў вёскі і надалей хвалююцца, гледзячы на «заглохшыя» скрынкі радыёкропак. Дык чаму ад нас бяруць аплату за радыёкропкі? Чаму адказныя за гэта людзі ў павеце належна не выконваюць сваіх абавязкаў?

Мікола Шыманьскі
Райск

Конкурс „Злота веха“

У мінулым годзе рэдакцыя «Хлопска дрога» супольна з Міністэрствам будаўніцтва і промыслу будаўляных матэрыялаў а таксама дзяржаўным прадпрыемствам убеспячэнняў арганізавалі агульнапольскі конкурс на найлепшы будынак для жывёлы ў 1965 годзе.

Да гэтага конкурсу пад загалоўкам «Злота Веха» закваліфікавалася двух гаспадароў Гайнаўшчыны. З'яўляюцца імі: Іван Паўлючук з Лянева і Мікола Варанецкі з Чыжоў.

Ю. К.
Гайнаўскі павет

Не шануюць

Калі арганізаваўся ў Плёсках клуб-кавярня, у гэтым памяшканні было 20 крэслаў. На жаль, наведвальнікі не шануюць дзяржаўнай маёмасці. Добрых крэслаў засталося ўжо толькі палавіна. Праз нейкі час наведвальнікі вымушаны будуць стоячы піць каву, чытаць часопісы і іграць у шахматы. І што цікава, нікога гэта зусім не хвалюе. А шкада, вельмі шкада. Няма тут сапраўдных гаспадароў клуба-кавярні.

Л. Л.
Плёскі

Санітарны курс

Нядаўна ў Дубічах Царкоўных распачаўся санітарны курс, слухачамі якога з'яўляюцца нашыя дзяўчаты. Кожную сераду ў святліцы лекцыі чытае мясцовы лекар Мікалай Швед. Апрача тэарэтычных ведаў слухачы цікавяцца і практычнымі заняткамі. Датычаць яны перш за ўсё першай неабходнай дапамогі ў няшчасных выпадках.

Мікола Панфілюк
Дубічы Царкоўныя

Рамонты малачарні

Гігіена — гэта асноўная справа ў развіцці малочных прадуктаў. Дзеля гэтага ўлады бельскай малачарні ў сваіх планах прадбачваюць пабудову новых пунктаў скупу малака. Апрача таго вялікая ўвага ў мінулым годзе была звернута на рамонт, а больш усяго на дапасаванне існуючых будынкаў да гігіенічных патрабаванняў. У мінулым годзе планавалася вырамантаваць 19 будынкаў. Аднак удалося направіць толькі 3 малачарні.

Рамонтам занялася Рамесніцкая спулдзельня ў Беластоку. Штопраўда ў Зубаве, Суботцы і Саках рамонт доўга праводзіўся, але зроблены добра. Аднак 16 малачарняў засталося як раней, і гэта толькі з віны выканаўцы, які не толькі не меў дастатковай колькасці рабочых, але і не меў матэрыялаў. Некаторым начальнікам трэба прыпомніць, што: пакуль раз зробіш, тры разы перадумай. (ак)

Запішы сабе гэты адрас

Dom Sprzedaży wysyłkowej, Łódź, ul. Limanowskiego 160

Запішы сабе гэты адрас. Варта яго мець пад рукою, бо нялёгка купіць штосьці талковае ў нашых вясковых ці павятовых крамах, якія не грашаць залішняй паваротлівасцю і гандлёвым спрытам ды дбайнасцю пра кліента.

Калі трэба што-лень купіць, напішыце да гэтага Дома і папрасіце, каб прыслалі Вам каталог з каляровымі рысункамі ўсіх матэрыялаў, тканін, ходнікаў, адзення. З гэтага каталога можна выбраць, што Вам найбольш падабаецца. Гэты Дом мае багаты выбар тканінаў ваўняных, баваўняных на адзенне, сукенкі, плашчы для мужчын, жанчын, дзяцей.

Апрача таго Дом **высылае кожнаму** поўную калекцыю пробак матэрыялаў, якія мае. Калекцыі **высылаюцца бясплатна на** пісьмовую просьбу. Трэба толькі звярнуць яе назад пасля пяці дзён. Высылаючы пісьмо з просьбаю прыслаць такую калекцыю, трэба напісаць, нашто патрэбна тканіна — ці на плашч, ці на касцюм, сукенку, кашулю і т. п.

Заказы для Дома трэба высылаць толькі на асобных картках-лістах паперы, або на паштовых адкрытках — пішам у іх нумар выбранай пробкі з калекцыі, колькасць патрэбных Вам метраў і цану за адзін метр (матэрыялы маюць, як вядома, розныя цэны). На адной і той жа адкрытцы не можна заказваць і тканіну, і дываны. Гавару аб гэтым для прыкладу, бо так патрабуе лодзінскі Дом, для якога Вашае пісьмо з'яўляецца падставай для высылкі патрабуемага Вамі матэрыялу, дывана ці адзення — заказ на кожную з гэтых рэчаў высылаем на асобнай адкрытцы, якія можна запячатаць у адзін канверт.

Лодзінскі Дом не прымае ніякіх задаткаў. Матэрыялы высылае ў спецыяльных пачках, за якія плацім на пошце.

Якая плата?

Пры заказах меншых чым на паўтары тысячы злотых кошт перасылкі 25 злотых. А пры заказах большых чым 1 500 злотых за перасылку не плацім **нічога!** Плаціць за нас Дом, якому, відаць, залежыць на высокіх абаротах. Варта дадаць, што Дом не прымае заказаў меншых чым на 100 злотых.

Гэту лодзінскую дабразычлівасць можна выкарыстаць наступным спосабам: некалькі гаспадынь атрымаўшы каталог з малюнкамі тавараў ці калекцыю, могуць дамовіцца паміж сабою, чаго ім патрэбна і выслаць адзін заказ на адзін адрас. Будзе менш каштаваць, а калі такі агульны заказ перавысіць вартасць паўтары тысячы злотых, тады нічога не будзе каштаваць за перасылку.

Жывучы ў заглохлай вёсцы можна мець лепшыя матэрыялы чым беластоцкія панюсі. Таму варта памятаць гэты адрас і ў выпадку патрэбы, скарыстаць з яго. (ся)

ВЕСТКІ З САКОЛКІ

ЗМС У ШКОЛЕ

Школьная арганізацыя ЗМС існуе пры Агульнаадукацыйным ліцэі ў Саколцы ад 1960 года. Зараз яна налічвае 118 членаў і складаецца з 9 гурткоў. Да ЗМС-у належаць пераважна вучні ІХ-ых, Х-ых, і ХІ-ых класаў. Дзейнасцю школьнай арганізацыі ЗМС кіруе дзевяціасабовае праўленне, якое зараз узначальвае вуч. Х кл. Андрэй Амельянчык. У дзейнасці школьнай арганізацыі ЗМС найбольшы націск кладзецца на ідэалагічна-выхаваўчую работу. Гэтай мэце служаць токія формы працы як: вечаровая школа актыву ЗМС, навукова-папулярныя сесіі, алімпіяда «Ведаў аб Польшчы і сучасным свеце», гутаркі на ідэалагічна-палітычныя тэмы на выхаваўчых уроках. Акрамя гэтага школьнае праўленне ЗМС арганізуе вучням нашай школы танцавальныя вечарынкі, «згадуй-згадулі», конкурсы, заняткі ў святліцы і іншыя культурныя мерапрыемствы.

Павялічваецца жыллёвая плошча

Як вядома, адной з найважнейшых праблем у нашай краіне з'яўляецца жыллёвая праблема. У Саколцы яна развязваецца трыма напрамкамі: праз мешканёвую спулдзельню, будаўніцтва гарадской рады нарадовай і індывідуальнае будаўніцтва.

Спулдзельня мешканёва існуе ў Саколцы ад 1962 года. Зараз налічвае 109 членаў. Пабудавала яна ўжо 2 чатырохпавярховыя будынкі за 5 млн. 515 тыс. зл., у якіх атрымала кватэры 48 сем'яў. Зараз будуецца трэці блёк на суму 2 млн. 400 тыс. зл. З фонду гарадской рады нарадовай за апошнія тры гады пабудавана 4 блёкі, у якіх знаходзяцца 148 кватэр. Зараз будуецца пяты блёк на 24 кватэры. Індывідуальнае будаўніцтва асабліва развіваецца пры вул. Длугай і вул. Каперніка. Там, зрэшты, ёсць ужо цэлы квартал аднасямейных домікаў.

Генрых Піліпайць
Саколка

Кантрактацыя збожжа

Кантрактацыя збожжа — гэта новае ў нашай сельскай гаспадарцы. Яна вельмі выгадная сялянам таму, што за закантрактаванае збожжа дзяржава значна больш плаціць і адначасова залічваецца яно ў абавязкавыя пастаўкі. І так, за цэнтнер закантрактаванага жыта або аўса селянін атрымоўвае на 70 зл. больш, за кожны цэнтнер ячменю 35 зл. больш, пшаніцы — на 20 зл. даражэй.

Апрача таго за кожны цэнтнер закантрактаванага збожжа гаспадар мае права купіць 50 кг. мяшанкі, ад якой вельмі добра папраўляюцца свіні. Плантатары кантрактаванага збожжа маюць першынство ў пакупцы мінеральных угнаенняў, могуць браць пазыкі на пакупку насення, аплату за паслугі машынова-трактарныя. Да перадавых грамадскіх рад па кантрактацыі збожжа залічваюцца: Старакорнін, Чыжы, Кляшчэлі і Дубічы Царкоўныя.

Ю. Козак
Гайнаўка

„НІВА“ твой найлепшы прыяцель

ДАРАГОЕ СЭРЦАЙКА!

Мне 21 год. Цяпер, а ўласціва ўжо будзе год вясною, як я ў войску. Далёка ад дому. Аднак не маю намеру заставацца ў войску, а хачу вярнуцца дамоў.

Пазнаёміўся я з дзяўчынай з іншай вёскі, калі быў ужо вайсковым. Штопраўда ведаў я яе яшчэ і раней з расказаў маіх бацькоў, якія добра жывуць з бацькамі Ані (так называецца мая нарачоная).

Нядаўна я прыехаў у водпуск дамоў. У вольную нядзелю паехаў да Ані. Сказаў Ані, каб цяпер запісацца, а потым, калі я вярнуся з войска г. зн. на другую весну, забраць яе да маіх бацькоў. Я баюся, што Аня выйдзе замуж за каго іншага. Але спаткала тут мяне непрыемнасць. Аня не згадзілася на шлюб. Гаворыць мне, што будзе чакаць, пакуль я вярнуся. З усяго відаць, што і я ёй таксама спадабаўся. Што рабіць, дарагое Сэрцайка? Ці чакаць, ці яшчэ прабаваць намаўляць Аню, каб выйшла за мяне замуж.

Вайсковы
з Кракаўскага ваяводства

Дарагі Вайсковы!

Падабаецца мне пастулак Ані. Аня мае рацыю, што лепш пачакаць, чым запісвацца цяпер. Ты ж яшчэ маеш больш як год вайсковай службы. А хто ведае, ці погляды твае або Ані за гэты час не зменяцца? А тады ўжо будзе позна. Чаканне прынясе карысць і табе і Ані. Вы абое пераканаецеся ў сваім каханні. Вернешся з войска, і калі вашыя адносіны паміж вамі не зменяцца, нічога не стане на перашкодзе, каб жаніцца. А тады будзе якаясьці надзея на ўданае супольнае ваша жыццё. А толькі ж гэтага трэба. Так што не старайся намаўляць Ані да запісу, а паслухай яе рады.

Жадаю ўсяго добрага.

Сэрцайка

УСІМ ТЫМ, ХТО ПРЫСЛАЎ НАМ НАВАГОДНІЯ ПАЖАДАННІ З КРАІНЫ І З-ЗА МЯЖЫ, САРДЭЧНА ДЗЯКУЕМ.

Праграма на 18—23.I.1966 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа

„Ktoś obok ciebie” (NRD), 18—19. „Ameryka, Ameryka” (USA), 20—21. „Człowiek z przeszłością” (radz.), 22—23.

Кляшчэлі

„Legenda o wilku Lobo” (USA), 18—19. „Z soboty na niedzielę” (angl.), 20—21. „Walkower” (polski), 22—23.

Дубіны

„Car Kałojan” (bułg.), „Ruda Julka” (franc.), 22—23.

Нарва

„Skowronek” (węgierski), 19—23.

Нараўка

„Człowiek zza biurka” (włoski), „Judex, albo zbrodnia ukarana” (franc.), 19—23.

Чыжы

„Romeo, Julia i ciemność” (czeski), „Piąty wydział” (czeski), 19—23.

Дубічы Царкоўныя

„Czarci żleb” (polski), 22—23.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі

„Biała karawana” (radz.), 19—23.

Орля

„Człowiek, który wątpi” (radziecki), „Szczęściarz Antoni” (polski), 19—23.

Райск

„Prawo i pięść” (polski), 19—23.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок

„Kosmos wzywa” (radziecki), „Szalone wakacje” (jugosł.), 22—23.

Міхалова

„Sztubackie kłopoty” (czeski), 18—19. „Manekin Pis” (holenderski), 20—21. „Był sobie dziad i baba” (radz.), 22—23.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Нурэц

„Latawiec z końca świata” (franc.), 18—19. „Obca krew” (radz.), 20—21. „Inspektor Morgan prowadzi śledztwo” (angl.), 22—23.

Мілейчыцы

„Przygody Tolka Borówki” (radz.), 18—19. „Oskarżony” (czeski), 20—21. „Samson” (polski), 22—23.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі

„Na szlakach Australii” (radziecki), 18—19. „Chłopiec z 2-ch światów” (duński), 20—21. „Człowiek z fotografii” (jugosł.), 22—23.

Шудзялава

„Drugi brzeg” (polski), „Bokser i śmierć” (czeski), 19—23.

Сідра

„Umrzeć w Madrycie” (francuski), 18—19. „Człowiek ze słomy” (włoski), 20—21. „Urocza gospodyni” (USA), 22—23.

Сухаволя

„Casanowa znad Dunaju” (węgierski), „Ambicja” (radz.), 22—23.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Новы Двор

„Mrok za dnia” (węgierski), „Spotkanie ze szpiegiem” (polski), 22—23.

Ліпск

„Pięciu” (polski), „Alba Regia” (węgierski), 22—23.

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 45. Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie —14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch” Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiebiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch” Warszawa, ul. Wronia 23, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona” Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $ w Europie. 5 $ — w USA. Nakład 5458 Błtk C-3.

НЕ ХАЦЕЎ ПЫТАЦЬ

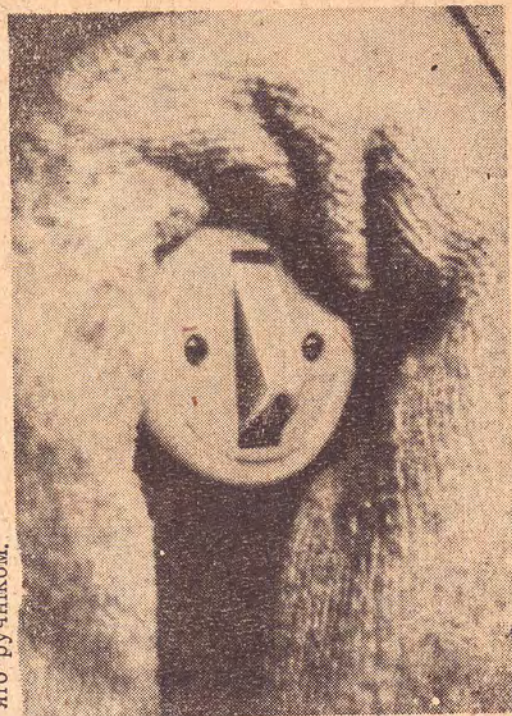
— Ну, што сказаў лекар пра тваю хваробу?

— Што нельга піць ні віна, ні піва...

— А гарэлку?

— Пра гарэлку нічога не казаў, а я не хацеў пытацца...

УСЯЧЫНА

ШТО ГЭТА ТАКОЕ?

Цяжка, зразумела, адразу адгадаць, што гэта звычайны электрычны выключальнік з накінутым на яго ручніком.

— Ірад ты наш! Паглядзі на сябе. Чэрці качалі цябе ў снезе? Рукавіцы і чаравікі хоць ты выкручвай. У чым пойдзеш у школу? Скідай усё да ніткі. Сушыць трэба!

Пад градам матчыных слоў, сын думаў: — Добра было б не ісці ў школу, на санках весялей.

— Чаго напучыўся, бы баран на званіцу, скідай прыадзевак!

Увайшоў бацька, абмахаў венікам валёнкі, і глянуўшы на сына, сказаў:

— Нагуляўся ты з красуняю-зімою, у маладосці маёй, бывала, таксама гулялі.

— Кажы-кажы яму, іншым разам яшчэ больш нанясе снегу, — забурчала баба.

— Усяго снегу не пераносіць. Учора расчышчаў дарожкі, а сёння іх як і не было.

Развесіўшы адзежу сына каля печы, маці грымела вёдрамі і збіралася пайсці па ваду.

Як толькі знікла маці, на парозе паказаўся сусед:

— Вось добра! Жонкі няма, а нам пад такі снег трэба было б штосьці сёетое...

— Не паспееш ікнуць, як жонка паявіцца, — запэўніў бацька.

— Бяры кавалак рэбраца, печаны хлеб, а рэдкае я маю, ціхае месцайка знойдзем.

— Выходзіш на спатканне з бутэлькаю? — запытала маці бацьку.

Яна з'явілася неспадзявана, як з-пад зямлі.

Бацька круціць жартам:

— Мыслі ў цябе пакумячаныя, бы валасы. Іду чысціць дарожкі-сцежкі.

— Ведаю вас, дарожку ў буфет чысціце!

Мужчыны выйшлі. Вечарэла. Махалі рыдлёўкамі. На астатак прачысцілі дарожку да хлява. Залезлі на вышкі ў сена. Было цёпла. Пасяджэнне пачалі пры агні батарэйкі.

Калі змаглі рэдкую мудрасць, разважалі аб машынах, якія змянілі жыццё ў вёсцы. Машыны змянілі вёску, толькі бабы засталіся такія самыя.

Потым сябры паснулі.

Прачнуліся надосвітку. Выйшлі на панадворак. Была адліга, снег асеў, цяклі ручаіны і сталі калужыны.

— Дарэмна мы напрацаваліся, сусед, — сказаў адзін з іх.

— То ж так яно, — згадзіўся другі.

— Пад вечар пабачымся, бывай, — сказаў бацька і ў мокрых валёнках пашлёпаў дахаты. У кухні распрануўся. Паціху зайшоў у пакой. Заглянуў у ложак, сын спаў і ўсміхаўся праз сон.

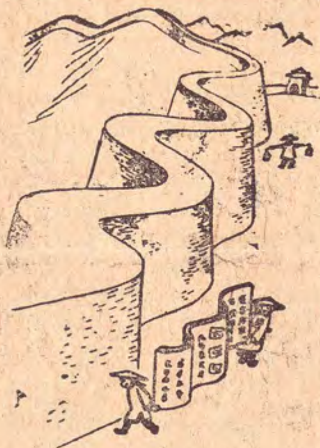
«На санках з'язджае з горкі, прачнецца, пакрыўдзіцца на адлігу», — думаў бацька і гняздзіўся спаць.

Дзядзька Лявон

АНКЕТА

Дырэктару
«Укропкапустатрэста»
Спатрэбіўся на працу вартавы.
Ды хоць завый —
Не падбярэ нічога ён на гэта месца.
Перагартаўшы тузіну анкет,
У кожнай з іх
знаходзіў ён заганы:
То невядома, чым займаўся дзед,
Калі служыў,
Дзе.
У якога пана?..
То сам прасіцель —
Толькі паглядзі —
Які ён касавурысты на фота...
Давер яму адказную работу!..
Такому ў зубы палец не кладзі...
І здарылася так,
Што на пасаду гэту
Казёл прасіцца да дырэктара
прыйшоў
І што вы думаеце? —
Падышоў
Па ўсіх артыкулах анкеты.

Мікола Макаеў

Кітайская сценгазета.

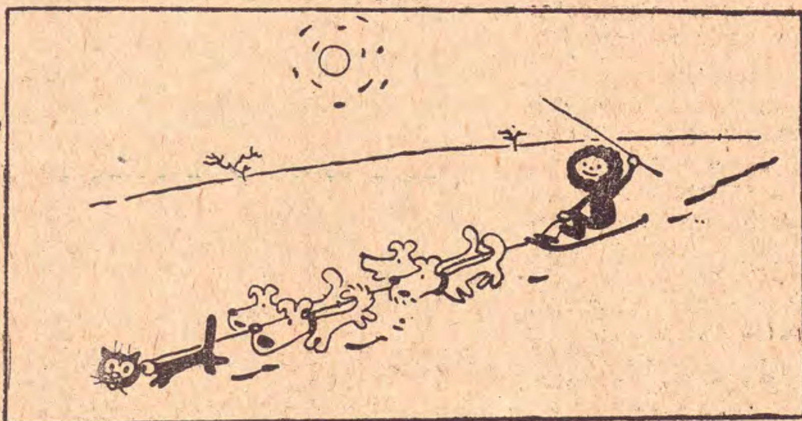

■ Кажуць, што ў Гайнаўскім будаўляным кааператыве «Чын» з мэтай паменшання так званых уласных коштаў прадукцыі праведзена рэдукцыя штатаў. У выніку гэтай аперацыі на аднаго рабочага кааператыву выпадае цяпер адзін працаўнік адміністрацыі. Дрэнная прапорцыя? Дудкі! У гісторыі сустракаліся шматлікія прыклады, калі адзін рабочы ўтрымліваў дзесяць, а то і больш, асоб — «адміністратараў». Напрыклад, у старажытнасці.

■ Кажуць, што ў адказ на закіды ў перадз'ездаўскай дыскусіі аб дрэннай працы гурткоў БГКТ паклікана спецыяльную Камісію для Пошукаў Добра Працуючага Гуртка (КДПДПГ). Камісія ўжо выбрала сваё праўленне і падкамісіі, а таксама правяла некалькі плённых пасяджэнняў.

■ Кажуць, што ад парад Сэрпайка натварылася шмат дзіваў. Усіх тых, хто сур'ёзна падышоў да парад, спаткала няшчасце. Тыя ж, што, прачытаўшы парады, паступілі наадварот, пазбеглі непрыемнасцей і цешацца жыццём.

(лм)

Без слоў.

Кур'ёзы

НОВАЯ ДЫСЦЫПЛІНА

Супрацоўнік сіднейскай радыёстанцыі Фрэд Дарбін дабіўся рэкорда яшчэ ў адной «спартыўнай дысцыпліне». На адбыўшымся нядаўна спаборніцтве ён чысціў зубы няспынна на працягу сарака адной гадзіны, прыбеўшы ў непрыгоднасць адзінаццаць зубных шчотак.

АКЕНЦА ДУМАК

Чалавек, якому ніхто не падабаецца, куды больш нешчаслівы, чым той, які сам нікому не падабаецца.
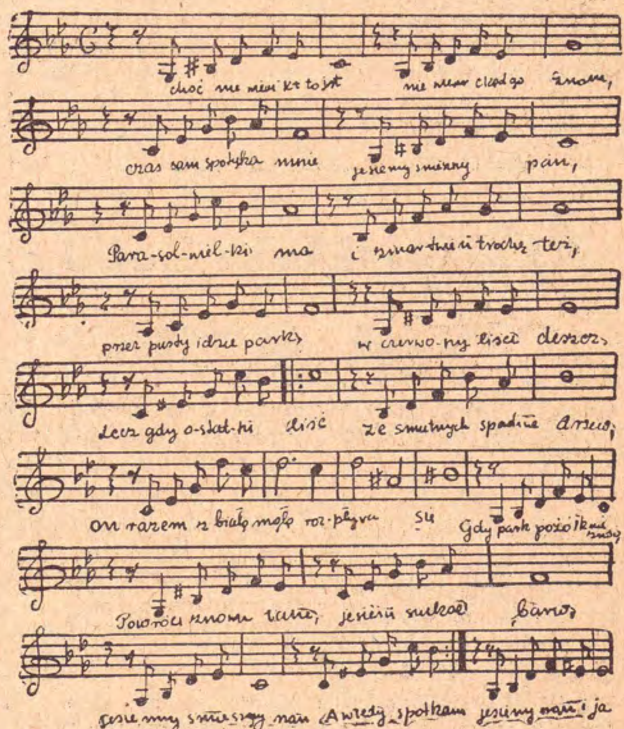
Франсуа дэ Ларашруко (1613—1680) — французскі пісьменнік

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

По просьбе Яўгеніі Варабей з Рагачоў, Сямяціцкага павета змяшчаем польскую песню п. з.

JESIENNY PAN

Słowa: W. Młynarski *Muzyka: R. Orłow*

Choć nie wiem kto to jest
I nie wiem skąd go znam,
Czasem spotyka mnie
Jesienny śmieszny pan.

Parasol wielki ma
I zmartwień trochę też,
Przez pusty idzie park
W czerwony liści deszcz.

Lecz gdy ostatni liść
Ze smutnych spadnie drzew,
On razem z białą mgłą rozpływa się....

Gdy park pożółknie znów,
Powróci znowu tam,
jesieni szukać barw
Jesienny śmieszny pan.

A wtedy spotkam go
I pójdę z nim przez park.
On będzie blisko tak
mych rąk, mych warg....

Gdy świat pożółknie znów
I biała wzejdzie mgła
Będziemy razem szli,
Jesienny pan i ja...

Без слоў.

АПОШНЯЕ ПЫТАННЕ

Выкладчык: — Слаба, вельмі слаба. Вось вам апошняе пытанне: з кім ваяваў Аляксандр Македонскі? Адкажыце — пастаўлю «здавальняюча».

Студэнт: — З многімі.

Выкладчык: — Ну, а з кім іменна?

Студэнт (з выглядам пераможцы): — А гэта ўжо яшчэ адно пытанне.

ХЛЕБ З РЫБАЮ

Сядзіць ля рэчкі чалавек, хлеб есць. Сусед, падыйшоўшы, пытае:

— Што ты робіш тут?

— Хіба не бачыш, — адказвае чалавек, — ем хлеб з рыбаю...

— А дзе ж твая рыба?

— У вадзе.

ПАРАІЎ

Бацька запытаў у пяцігадовага сына: — Як будзем зваць маленькую сястрычку?

— Няхай вырасце, а тады мы ў яе спытаем, як яе завуць, — адказаў сын.

ПАКРЫЎДЗІЎСЯ

Таварыш кажа свайму госцю:

— Ведаеш, я не магу спакойна гаварыць, калі нас падслухоўваюць.

— А я і не падслухоўваю, — адразу ж чуецца пакрыўджаны голас за дзвярыма.

Хто робіць даносы, ад даносу памірае.